Контрольный экземпляр

Масе а мехкий пролетареш, вlашаrlкхета!

серлоло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 7 ИЮНЬ, 1979 ШУ. ● № 68 (6043). ● Мах 2 кепиг.

Тахан керттердар — доакъар Іалашдар

Доакъар Іалашдара месячник дІадоладелла 18-гІа де тахан. Цу юкъа республика юрта боахама къахьегамхоша кийчъйй 9824 тонн йол, 19038 тонн сенаж, дакъкхад 2818 тонн баьцций витаминийн хьоар.

Йол Іалашъяра хьалхарчарна латтача декхарех массарел дикагІа лоархІабу Гудермесски района колхозийн совхозийн къахьегамхой. 1400 тонн йол кийчъйй цар.

ШоллагІча моттиге ба йол Іалашъяра план 10 процент кхоачаштъйй наурцаш, хІьта кхоалгІча — план 9 процент кхоачаштъйй шелкоццаш.

Сенаж кийчъяре республике дерачул яхье хьалха Шелковской района юрта боахама болхлой ба. Шера план 74 процент кхоачаш а еш хІанзе 9556 тонн сенаж еллий цар кІоргаша. Из тайна доакъар Іалашдара шера план 71 процент кхоачаш а еш шоллагІча моттиге гудермесцаш ба, хІьта яхье царна тІехьа боагІача Наурсин района доакъар Іалашдераша 42 процент кхоачаштъйй из тайна доакъар кийчдара план.

Баьцций витаминийн хьоар даккхара болх къаьстта дика вІаштІехьбаьккха чакхбоаних республике из доакъар эгара дукхагІа — 1195 тонн Іалашдаьча Шелковской района боахамаша. Цхьабакъда, шера план 11 процент мара кхоачаш ца яр баьхан долаш яхье шоллагІа ба уж, хІьта хьалха план 31 процент кхоачаш а еш 614 тонн баьцций витаминийн хьоар даьккха наурцаш ба. КхоалгІча моттиге — малгобекцаш. Цар 11 процент кхоачаштъйй шера план. Цхьабакъда, шера деррига цар кийчде деза витаминийн хьоар 410 тонн мара дац. Гудермесцаша 10 процент кхоачаштъйй из доакъар Іалашдара шера план.

Деррига доакъар кийчдарга хьежача республике хьалха я Гудермесски район, шоллагІа — Наурсин, тІаьхьа — Шелковской район. Цунца цхьана вІалаш кхоачаш а дика тІехьадусаш да Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Сунженски, Малгобекски, Назрановски районий боахамаш. Масала, йол Іалашъяра шера план назрановцаша 4 процент, сунженцашен малгобекцашен 1 процент мара кхоачаштъйнац, хІьта сенаж йолла еханх Сунженски районе 16 процент еллай, Малгобекски — 10 процент. Назрановски районе из тайна доакъар кийчде хІанз а болйбекнабац аьлча ала йиш йолаш ба.

Цхьанкха тайна доакъар Іалашдаьдац хІанзалца Веденски, Ножай-Юртовски, Советски районашка.

Хамбе хІара минута

«Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК сошамо вай идеологически болхлошта хьалхашка оттаду хоадам болла декхараш. Къахьегамхошта дага латта цхьаникха а дош жоп доацаш ца дусилга хилаиза дергдоадар а хиша дІаотта деза.

Оаха тхоай объединене йоккха йоацаш эксперимент йир. Вешта эълча, «минута кхетах оаш социалистически яхь?» аьнна юкъ-юкъерча шофераштеи трактористаштеи хьалхашка хаттараш оттадир. Белгалдаьккха деза цхьадола жопаш тхо раьза доцаш ца хилар. Производствений хьокхамий мара социалистически яхь лоархІам ца беш саиха хеташ ба дукккабараш. ХІьта тха цхьадараш юкъагІа лусилга да-кх из.

Соцам тІа дьнад: «ДикагІа пайда эца социалистически яхьа кхетама торонех». Цу масеэк деша чуйоагІа хІара коллектива де дезарий шерра программа, хІара болх-лочун хоадам болла декхар. Даьхсп низ алсамбаккхара советски наьха хьал-торо товяра лоаттабеча къовсама хьалхарча жугІарашка латтача тха транспортникаша дага кхаба деза къахьегама овсарле сихагІа лакхъе езалта.

Пятилетка керттера резерв йолча балха ханах дукхагІа пайда эцар бахьан долаш толамец доах тха коллективо.

Укх деношка «Ерригa а цхьа минут» аьнна корта бола заметка йийшар аз. Экономисташа сомаша лоархІам бича I миллиони 300 эзари сом гаргта хинкаб цун мах. 100 квартира йола 3 дІа хьалде йип я цу ахчах. Хьажал, мел лоархІам болаш я мекха балха цхьа минут. Халкъа боахама масштабе лоархІам беш аІнача цхьан минуто «дуъ» 200 эзар сага бІарчча балха ди. Тамашийна цифраш! Иштта лоархІам болаш я-их балха цхьа минут.

Дош доадар да аьлна кхета масал доаладергда вай: «ЗИЛ-585» автомашина ерригa а цхьан минута лаьт мотор дІа ца боабеш. 25—30 грамм доагор — иштта бе цо гІулакх доацаш беча балха мах. Цу тайпарча кхетадергдолча масалашца социалистически рузкъаша доал делга, балха ха лехьа ца йовелга, низ болча техникага ма хулла пайданегІа болх байтилга хьадехаш кхетама болх бу оаха къахьегамхошца.

Коллективе цахаддаш политико-кхетами болх бар бахьан долеш во дац тха толамаш: пятилетка кхаь шера план 1978 шера 1 декабре кхоачашйир «Сельхозтехника» РО коллективо. ХІьта 12 декабре 1978 шера йола реализацен къахьегамен боарама плани тІайца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдарах рапорт делар оаха.

Автотранспорта бригадашта юкъе яьрикача социалистически яхье хьалхара моттиг лькхар С. Белхароева кулгалдеча бригада. ХІьта дикагІа къахьийтарех ва бригадирше Белхароев Султан, шоферашь Б. Чахкиев, К. Хучебаров, Х. Газдиев, М. Мальсагов. Механически отряде котбаьнирех ба производства хьалхалаттараш Д. Беков, М. Алиев, Г. Беков, кхыбараш.

ЧІоагІа уйла тІайохийташ лелайду оаха аккордно-премиальни системах къахьегамах алапи телелга балха юкъедахьаре гІулакх. Дуккьал шоферах хьалкхе наряд хьаийца де дезари цун мехи бовзарах лаьтта Іац из. Ерригa бе беза болх бовзарца задашеш сихагІа кхоачашъе а къахьегама овсарле лакхагІа хургйолаш а пах дІа-юха оттабе, машинаш дІашйсье.

«Советски сага, — йоах КПСС сошам тІа, — къаьнта кхетаде деза халкъа боахама планаш кхоачашъеча, Іилма-технически прогресс сихъеча ше лоаца дакъа общественни лоархІам болаш долга. Даьхен низ дІахо чІоагІбара, коммунизм котъялара хоадам беш дола хьал из хиларца».

Тхона хетачох, керттера дола уж дешаш да КПСС Центральни Комитета сошам бувцаш къаьстта уйла тІаяхийта езаш дараш.

С. ИНАРКИЕВ,
«Сельхозтехника» Назрановски районни отделене партийни организаце секретарь.

Кхашта хий эш

ТХА НОВКЪОСТАЛЦА

Фийг бузаш латтача гурахьа дІадийна хинначa хлата, дегІ дакьаш йолча бІаьсти йийнача культураша хІанз къаьстта дукха хий эш. Из кхета а деш поаш гІулакх деча боахамий кхашка ма могга дукхагІа хий дІакхачийта гІерташ болх беш ба хІанз Алханчуртски канала тІехкьарча участка къахьегамхой. ХІьта уж декхарийла бе хица Грозненски района 7 боахам Іалашбе. Царна юкъе — 1 Мая, Ленина цІерагІа колхозаш, пхиъ совхоз.

Шийн декхарех, ала хІама доацаш, дика лоархІаю тха коллектив. Хьинаре болх бар бахьан долаш ерригача культураша вегетационни хьисапе цкъа хий дилла вІаштІехьдалийтар оаха дерригача боахамашта, хІьта Ленина цІерагІча колхозе гурахьа дІадийначa 141 гектар дІалоацача кІа кхай тІа поазен 405 гектар мукх болча кхозен хий дилла карагІдалийтар тха къахьестамхоша. ХІанз дерригача боахамашка шоллагІа хий дуллаш да вегетационни хьисапе.

Геттара дика лоархІабу хьалхашка латтача декхарех ехача гидросистемаш товеш боахамашта эшшача боарамагІа хий дІакхачийтен дезаш вола объездчик Вахаев Хьусен, тайп-тайпара балхаш деш вола Нурадилов Майрбек, боахамашта дІахецача хин боарамга хьоащаш бола Бачаев Іиса Исаев Ислами, участка техник Евсултанов Хьамзат, кхыбараш.

Р. ТАНГИЕВ,
Алханчуртски канала тІехкьарча участка начальник.

Дика лоархІабу декхарех

Пятилетка диълагІча шера юаш тІайна социалистически декхараш тІехкхоачашдеш ба Грозненски мааьхка комбината болхлой. Валовни продукци арахецаре пхе бетта план 101,7 процент кхоачаштъйй цар. Планал совгІа арахийцай 67 эзар сома мааьхка тайп-тайпара продукци. Цу даькъе задашел совгІа арахийцай 118 тонн мааьхка - булочни изделеш, пхи тонн кондитерски изделеш. Уж хул пхе бетта планал совгІа продукци арахецаре долча социалистически декхарел дукха а дукхагІа. Продукци мааьхала яккхара пхе бетта план 101 процент кхоачаш а еш, задашел совгІа мааьхала яькхай 30 эзар сом мах бола продукци.

Дика да комбината коллектива технико - экономически хьокхамаш а. Арахецача продукцега дІабода мах лохбарах производствана кходаьд кхоъи ахи эзар сом. Бийдал зехьа ца йоаяра тІехьа тІагІерта къовсам лоаттаберох 7 тонн хьоар кходаьд.

Социалистически яхье хьалхара моттиг лаьккхай Ткач Анна Павловна керте латтача цхьоалагІча мааьхаза завода коллективо. Пхе бетта план эгара хьалха кхоачашйир цо. Шай хьинар кхы тІа айдаь къахьегаш я из укх бетта а.

* * *

ЯІгача промышленноста болхлой аІейна дикача къахьегама толамехца мааьхайоагІа Грозненски кога гІирс беча фабрика коллектив. Продукци мааьхала яккхара пхе бетта план 105,1 процент кхоачаш а дь планагІа лаьрхІачул совгІа цо мааьхала лаьккхай 129 эзар сома мааьха товарни продукци. Задашел совгІа фабрика болхлоша арахийцаб 16,8 эзар пар кога гІирс. Къахьегама овсарле лакхъяра яачахьалкхен план 6,7 процент тІехкхоачашъйй. Из лакхъяра чотах кийчъйй задашел совгІа арахийца ерригa продукци.

Яхье хьалха латташ хиларца белгальаьнна я йиъалгІча цехера Гапиев Махьмада кулгалдеча моделни кога гІирс беча цхьоалагІча потока коллективи Веданиев Дауда Юсап керте латтача цІагІа тІаювхаю маьчеш еча кхоалагІча цеха коллективи.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чекхдоахача завода кхоалгІа цехе хаддаза хьалха латташ хьайоагІачарех я № 3 йолча установка коллектив. Шера планал совгІа бІаьш эзарош сомий мааьха мехкдаьтта продукци арахеца социалистически декхараш тІайцад цо. Хьинар кхо ца деш къахьестача установка технологаша уж декхараш тІехкхоачашдеш да. ХІанзалехьа дукха хІама ца жишаш планал совгІа арахеца лаьрхІа продукци арахийца баьхнаб уж. Социалистически яхь дика вІаштІехьъяьккхай установкерча къахьегама ветерана, профорга Ковылева Лина Сергеевнас.

СУРТА ТІА: оператор Л. Ковалева.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Къахьегама вахте латт

Грозненски депо дикагІчарех лоархІаш я мастера Хизиев Алмада кулгалду дизельно-заготовительни цеха коллектив. Цу коллективо толамца лелаю пятилетка диъалгІча шера задашеш ханал хьалха кхоачашъяра тІехьа дІайолаль къахьегама вахта.

Цу коллективе эгара лакхагІа я хІара сага выработка, хІьта берригача доакъошхона смежни профессеш кара а ераллай. ХІара балха минутах бизза пайда а эцаш, цар шоай продукци ханал хьалхен юха яйтаргІоацаш дІалу.

Производстве ерригача торонех биза пайда а эцаш, материалаш кхомбеш дІа а ухийташ, къаьнарча оатхалех пайда ийбара чотагІа цар 3 эзар сом совгІа ахча кходаьд.

ТІехдика къахьегаш ба укхаза слесараш Вахтин Павел, Шатрюков Павел, иштта кхы дукхабараш а.

Г. АНОХОВ.

ХОЗАЛА ЦЕХ

А. Шарипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чекхдоахача завода теплицашка чуваьлча дог гІоздоаних цагарче зизай хозало, цер кер бузаш йолча хьажо.

Наьха сапергІата доахача цу коллективе кулгалхо а заводе 31 шера болх беь постам беча участке йонкагІа йола мастер, химик Бердина Ольга Николаевна. Ший пенсе вха ха тІакхьачача цо лерхІар: эгаре дикагІа сапоІнига — из тоналкьаре Іалам хоздар, цун хозне ший коллегешта — завода болхлошта дІаллар да, аьнна.

— Хала дий зизаш кхедеш! — аьнна шийга хаьттача Ольга Николаевнас йоах: — Шийна деза хІама деш шекка а хилац хала, хІьта зизаш ца дезаш-м цхьаьккха а хургвац, ерригa хозне цІерца ма йий.

Ший болх безабеннарех цаІ я цу участке болало Верчелюк Любовь Ивановна. 16 шу даьннад цунна ший професси кораяь, цу юкъа цІаккха а шин болх наьц из цунах. Цудухьа коллективе лоархІаши сий дераш я из. Заводской Сийлен уага тІа даьллад цун сурт, хІьта ишкха тІа лелаш я «За доблестный труд» яха медаль.

— Дукха хе ер аз укхаза балхе я лерхІа, — йоах теплечницас Евгения Тихоновна Якуньк- инас, — хІанз се пенсе яеча тІаьцагІа сайна дагадеаллар кхоачашдир аз. Евгения Тихоновнас заводе 35 шера болх беьб, тоъаргдар аьнна хетало, бакъда шийна дукха беза болх — моша хІамаш зизаш лелаш дола дутаппа цуига.

Цу наьха къахьегам бахьан долаш заводской столове бІарччача цера керда наросла, помидораш кхул бадлоште. Царна бераш хІаш бе заводской. Шоай болх кхы тІа а тоабе, майдаш шерьо лерх! теплечницаш.

З. БАТЧАЕВА.

СУРТА ТІА: теплечница Л. И. Верчалюк.

Автора сурт.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ПРОМЫШЛЕННОСТО 1979 ШЕРА ПХЕ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВЕДЕНЕШ.

(проценташа).

	[illegible]	[illegible]	[illegible]
ЕРРИГАЧА РЕСПУБЛИКЕ ГІОЛЛА	102,0	100,9	100,3
Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене	100	102	101
Грозненски ремонтно-механически заводе	102	106	106
Карабулакски химически реагентий заводе	102	102	102
«Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединене	101	102	103
Лаьттан кІалхарча кІоаргІача йоазалах пайда ийбоча Къылбаседа-Кавказски управлене	112	106	111
«Грознефтеоргсинтез» Грозненски производственни объединене	100,4	100,3	99,4
Грозненски «Нефтехимзапчасть» яхача заводе	101	101	102
«Красный молот» заводе	100,4	100,7	102
Грозненски производственни «Оргтехника» объединене чуйоагІача «Электроприбор» заводе	102	101	100,9
Іилма - производственни объединене «Промавтоматика» опытни заводе	103	103	102
«Пищемаш» заводе	100,7	101	100,5
ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» заводе	102	101	100,4
«Трансмаш» заводе	108	107	107
Электромеханически заводе	102	105	100,4
Гудермесски медиинструментий заводе	105	103	100,2
Ацетонови заводе	106	106	104
«Грозэнерго» районни управлене	100,1	100,3	103
«Терек» объединене	100	88	89
«Союзавтоматстрой» ВНПО опытно-экспериментальни заводе	102	100	101
Грозненски радиотехнически заводе	101	101	105
Электроремонтни заводе	100,3	100,3	100,3
Цементни заводе	100,3	85	86
Грозненски аьшкбетонни конструкцей заводе	100,2	95	94
«Вторчермет» объединене	112	108	108
Нохч-ГІалгІай карьероуправлене	100	100,6	105
Грозненски ремонтно - механически предприяте	104	109	107
«Чечингсельстрой» треста аьшкбетонни конструкций заводе	101	100,0	100,0
ГІишлон материалийн гІишлон индустрен Аргунски комбинато	100,1	100,0	98
«Чечингушводстрой» гІишлон управлене Аргунски аьшкбетонни изделей заводе	111	105	104
«Чечингушводстрой» гІишлон управлене ремонтно - механически мастерске	100,0	100,6	98
Рудай йоаца материалаш йоахачен чахйоахачен Карабулакски заводе	124	111	114
Хьун боахама управлене	106	107	98
«Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводе	105	106	100
Транспортни средстваша ремонти технически гІулакхи деча Грозненски производственни объединене	111	111	102
Мехкарьеро	104	107	109
Назрановски трикотажни фабрике	108	[illegible]	99,6
Производственни швейни объединене	103	[illegible]	100,1
Кога гІирс беча фабрике	105	114	108
Грозненски маслобойни заводе	104	[illegible]	107
Шелар доалахача заводе	125	105	98
Нохч-ГІалгІай производственни агрaрно-промышленно-торговни «Консерплодоовощ» объединене	101	109	102
Мясокомбинато	119	104	104
Шурий промышленноста объединене	106	105	105
«Чечингушвино» объединене	105	98	98
Мааьхка продуктой Нохч-ГІалгІай производственни управлене	106	108	103
Грозненски экспериментально-механически заводе	100,9	100,5	100,5
«Сельхозтехника» яхача республикански объединене	106	102	102
«Металлотара» яхача заводе	103	104	109
Протезно - ортопедически предприяте	105	100,0	100,0
БІаргий са доацарий общество	109	101	109
Къоран моттанах бераш общество	101	105	105
Издательствий, полиграфи книжни торговлен гІулакхаш те йолча управлене	108	106	107
«Чечингушпромстройматериалы» яхача производственни объединене	105	101	98
Кхачан промышленноста министерство	107	100	101
Моттигерча промышленноста министерство	100,9	98	98

Нохч-ГІалгІай АССР Статуправлени.

БІАЬ ДИЙНАХЬА ПЛАНЕТА ТІА

Ляхов Владимирен Рюмин Валерен балла графика тІа 5 июнь къаьсттача хІамаща белгалдаьнна дацар. ХІьта а Лаьтта — орбита ихача бувзама лине тІа торжественни хьал дар. Сигала лелаш бІаь ди даьнкхад космонавташа. Космонавтика исторе чуъ хІанз шоллагІча экипажа вІаштІехьдаьннад бІаь денал совгІа никъ бе.

В. Коваленокен А. Иванченковен — 140 денаси бийсаш орбитальни никъ баьча турпалаша — хьалхарчарца даькъала бийцар космонавташ. Уж могаш-маьрша хилар, балха тІа цар толамаш дахар лоаш лоадга баьккхар.

Алхха лоацаш аьха ца Іеш, балхаца дувзадена хьамаш а дахьийтар космосе. Іалама ресурсаш Іомаяра программагІа управлене Центре болх беча юрта боахам, геологе, мехкдаьтта промышленноста, хьун боахама министерствай никалаша хоам бир «Салют-6» борта тІара баьча земли дахача сурташен хІанзале а дика пайда яуш хилара хьахьежха.

Медикашта Лаьттан тІа воацаш шин беттал совгІа болх баьча космонавта хьал тахкар геттара лоархІаме да, хІана аьлча из лаьттан тІара доаза якар фуд ца хоьш волаьдаь. Из цунна вІаллаа кофкъа ца хиярал совгІа физически геттара атта а да болдевлара, маьлхенаш хьоаяра.

— Геттара чІоагІа болх бе могаш хиларца, оамалаш хувцаялазза хиларца лепаеж цаццоах тхо, — аьлар экспедицена медицински гІулакх дара кулгалхочо А. Егорова. Бакъда, никъ барта хьежача специалисташца цхьана оаха тхоашта мел могар ду мукъача хана космонавташта шоай Лаьттанв, шоай цІенна гаьна болаш саина ца хетийтара. Цар наст-наста къамаьлт ду доттагІашца, телевиденегІолла хабар дуаш шоай дезалашца, музыкальни передачашка ладувгІ. Планета тІа болх бара 5 июне сарахьа 101 ди дІадоладаьча космонавтий дог айду цу дерригe.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ.
ТАСС спец. корр.

Никъ барга хьажа Центр.

ТАХАН ДІАДОЛАЛУ ДОТТАГІЛЕН ЦІЕЙ

Традице а хиина дІаоттад Къилбаседа Кавказа автономни республикий столицашкарча Ленина цІи лелаеча районий къахьегамхошта юкъе вІаши яхь лелаяр, делегацеш дІа-юха ухийташ гІулакхаш леладар.

Тахан Грознерча Ленински района ДоттагІлен фестиваль даккьа лаца боагІа Махачкала, Нальчик, Владикавказ, Ленински районашкара хьаьший.

Фестиваль дІайолалургъя хьаьшаша Грознерча хьалкъий ДоттагІлен майдан тІа латтача памятника юхе зизаш а дохкаш. ТІакха хьаьшийй сийна театрально - концертни зале митинг хургъя, вежарий республикий столицашкарча Ленински районий художественни самодеятельноста доакъошхоша концерт а оттадеш. Сайрийна факельни шестве хургъя, тІаккха В. И. Ленина памятника юхе зизаш дохкаргда.

Хьаьшаша иштта тороде а районе а гІолла экскурсеш ергъя, къахьегама коллективашке хургба. Грознерча Ленински районан Грозненски районан карагІдаьлнарий выставкага хьожаргба. ХІьта къахьегамхошта хьаьший агитбригадаша концерташ оттадергда.

ЦІей чакхдоаллаш С. М. Кирова цІерагІча паркерча Баьццарча театре ДоттагІлен сайре хургъя. «Вайнах» яхача Нохч - ГІалгІай пачча-хьалкхен ансамбло концерт а оттадеш.

С. СУЛТАНОВ.

НАХА КХЕТАМ БАЛАРА БОЛХ ТОАБЕШ

ПАРТГРУППА — КОЛЛЕКТИВА ДОГ

Грозненски локомотивни депой цехашна: автоматически, дизель-заготовительни, электромашинни, механически ду балхаш гIеххьаре йистедовл подъемочни тепловозашта йонкха периодически ремонт ечен кхьачача. Укх цехера арабоал йиза ремонт дь баьнна тепловоз. Цох мел йоалла оатхал къегащ я тайп-тайпарча хьехкача басарашца. Подъемочни ремонт яча хьатIанхаччалца болх бе мосаргдолаш «дийнбенна», «нийбенна» ба тепловоз. Болхлой гIадбоалх хIара тепловоза ремонт а дь из депора арабаьлча. ГIадбахар я тамаш яц. Оттаьча графикаха, дукхайолча хана графикал хьалха а ремонт дь йисте а дьнхе шоай болх дIаболабу тепловозашта.

Бакъда, массаза иштта хиннадац уккхаз. Цхьа ха яр тепловозашта шийна ханнахьа ремонт дь ца йоаккхаш, уж дукха лоаттадеш. Дуккхаза тIехьайоахар ремонт яра ха. Болх товбара фу дича бакъахьа да? Партгруппо из хаттар оттадир цеха, мастера А. А. Макаренкова, балха ветеранашта хьалхашка. Атта хаттар дацар из. Коммунист П. В. Старинов — цеха групарторг — из гIулакх дицдолийташ вацар. ХIара бетта балха итогаш еча хана цо дувра фу хувцаденнад. Коммунисташа болх тоебе гIерташ мах бола предложенеш теле а дукха хIима хувцалуш дацар. П. Старинова оларца вIашагIтехар подъемочни цехаца гIулакх мел доагIача цехай партгрупоргаци, мастераши. Цига лаьрхIар сетовой планированен управленеи график хувца. Из бокха а чоалхане а болх бар. Цу гIулакха динагIа йола вариант лохаш цхьа бутт таргга ха дьнкхар цехий мастераша, технологаша, нормировщикаша.

Болх кIеанг-дукха тоабелар, хIаьта а хилча бакъахьа кхетар хиланзар. Бакъда, бехке малав-м гучадаьлир. Смежникаш — электромашинни дизельзаготовительни цехаш яр бехке хиннараш. ГIулакх бокъонца тахкалаьрхIар. Цена балла дийнахьа тоаза — Iуррен сарахьен — итогаш йора. Цул тIехьагIа гучадаьлар подъемочни йокха периодически ремонт ечен цеха аша оатхалаши узлаши шийна ханнахьа хьа ца кхухьийтар малав. Цул бахьан — цехашкн ду дукхагIа дола балхаш механизаци а ца еш, култашца деш хиннилга.

Масса йолча цехашкара опыт йола производственникаш, рационализаторашн кийъезар уж кхоачамбоацараш дIадахара. Дукха ха ялалехьа дизельзаготовительни цехе хьайир динелий Д-50 цилиндрий кийнаш тоаю поточни линия. Цунга хьежжа хувцаелар еррига технологически процесс а. Уж балхаш чакхдаьхача хоз а луш хувцамаш хилар. Уккхаза рационализатораша А. Ф. Ширагинея, В. Н. Вабежкал хьа а дь балха юкъеЙоалайир корпусай конторостелаши турбокомпрессорий роторашн. 2—3 саго хала мара ца баь болх хIана духхьаш цхьан саго бу.

Култашна болх кIезигагIа берболаш хувцаделар гIулакх электромашинни цехе а. Уккхаза оттайир итт тонн хьалъайергйола мостови кран, хиа бола оатхалаши узлаши юле машина, электродвигателаш хьалъайергйола подъемник. ХIанз хьалха санка кулгашца а ца юлаш, еррига узлаш, оатхалаш, чархаш, рамаш машинаца вIеттаю.

— ГIояна йола операцеш чакхйоахача ду балхаш — йоах балха ветерана, коммунистически къахьегама ударника А. К. Антонова. — хIанз дерригаш а механизироваьнни да. Цо вIаштIехьдаьккхад технологически процесс тоее а ремонт еча балхий дикал лакхъе а.

Вайна гучча беса толам баьккхара кIезига къахьега дийзадац. Производства хьалхалаттараш шоай низ, хьинар, денал ца кходеш хьадаь хIама да из. Укх масало хьакхьоних цехашка болх тоабара лаьтта къовсам. Геттара хала болх ба дизела Д-50 цилиндрий кийнаш хьайоахилгеи юкъадIатIагIхьоагIъелгеи. Депо динагIа йолча рационализаторо А. В. Зозулис цхьа цехьа мастерага А. А. Макаренкога из болх аттагIа хургболаш цхьа дIоагIа де хьежача бакъахьа хургдар вай аьлар. Мастера цу гIулакха дукха уйла ца еш, тесса дитар рационализаторо яхар. Цул тIехьагIа А. В. Зозуля партгрупорт П. В. Стариков волча вахар. Хьовийхар хоалехарта цехере динагIа вола рационализатор А. Ф. Ширягин. Кхьаьнне цхьана техкар предложени пайдане йий. Гучадаьлар из пайда дургболаш йолга. Цул тIехьагIа коммунистага де доагIача беса къамаьл дир мастераца.

Иштта, къовсам лоаттабеш, нердадар балха юкъеккхувлаш масса долча гIулакхашта хьалха латтам хьабоагIа уккхазе коммунисташ. Церна дика дага доагIа XXV съездо оттадаь декхар: «Ма хулла кхы а дегIаккхувла социалистически яхь, коммунистически къахьегама бо лам».

— Социалистически яхь йоаржаяра оаха тхоай цехе цахаддаш теркам тIадоаттабу, — яхаш дувц П. Старинос. «Уллун цхьаннха тIехьавусар а воацаш», «ХIара балха денна — динали Знак» яха девизаш а йолаш лаьрха а тха цехе социалистически яхь. Оаха лерхI хIараве шийна шера план В. И. Ленина ваь 110 шу дузаш кхоачашъе.

Цеха партгрупорга дийцар цхьаш тIайийца бехктокхаме декхараш коллективо толамца кхоачашдейгах, графикал хьалха а баьча болх белгах. Цхьадолча болама инициаторий календара тIа — ахка, вокхар — Iа, 1980 шерара декабрь бутт ба. Кегирхой хьалхалеттарашта тIеххьакхе гIерт уккхаза.

Социалистически яхьа низ боалл из массанешта юкъе шерра яржарца. Производстве хьалхалаттачи болхлоша, ветеранаша камаьрша екъ шоай говзал къоначарца, массаза кийча бе эшача гIонна къоастал де.

Павел Васильевича дувц шоай цехе шерра дIайовзийт балха хьалхалатта опыт, хIара денна тоалуш латт хьехамчах дара гIулакх, яхаш. Къахьстама ветеранаша кагирхой хьалхабу балха тIера хургболаш, кулг тесса шоашта тIадилла гIулакх дутаргдоацаш, бизза цах хургболаш.

— Балха професси Iомае сеала чоалхане дац, чоалхане да бокъонца вола саг хила Iомае, — йоах партгрупорго. Бакълув из. Из керттера декхар да къахьегама а правственни а кхетам луча.

Бакъдар аьлча, деррига укх цехе а дацар хьалха дика. Балха тIехьабусаш моттигаш нийслора, ха хьатIанхачалехьа делкъа хана хIама даа ухар, балха брак хулар. ГIалаташ дувлийтачарна юкъе коммунисташ а бар. Партгрупа собране яра дийцар уж дешаш. Коммунисташа хоадам боллаш хьадийхар къахьегама дисциплина телха ца елга. ХIана гIулакх хувцаденнад. Шоашкара ледарлонаш гойташ хиннарашта юкъе хIанз балха хьалха а латташ, кхьметтел 1980 шера чотах болх беш бола нах ба.

Укх депошка подъемочни йокхе периодически ремонт ечен цехе партгрупа собране хилар. Коммунисташа хьалхе а КПСС Центральни Комитето тIайийца «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» бола соцам шоаш Iома а баь собране хоадам бола предложенеш елар.

Партгрупа коммунисташ массаза а хинааб къахьегамхой сакхетам лакхбеш, къахьегамеи технологически дисциплина чIоагIъеш, болхлой хьинар айдеш. Тахан вахаро ше дIадех идеологически болх кхы а тоабар. ХIаьта политико-кхетама болх лелабеча партгрупа массаза а хьалха латташ а хиннай.

— Оаха бу болх бIаргагуш ба, — йоах П. В. Старинос. Тепловозашта ремонт яра план 104—106 процент кхоачашъю. Тепловозашта ремонт еш йоаю ха лоацълуш 5—10 процент. ХIаьта тхоашта карагIдаьшшачох тоъам беш дац тхо. Оаха къахьегама оасарле дегIанхувлаергйола резерваш лех, балхий дикал лакхъе гIерт.

В. ВАЛЕНТИНОВ.

ВОРОНЕЖ. КПСС ЦК Соцам тIа дIахо тоабе беза кхаш бувцача идеологически нахы юкъе беча политико-кхетамеи балха дика опыт Iоаьай Воронеже эттара къоагIа ярех йолча Советски районе. Районе къахьстамхошта хьалхашка предприятешкеи нах бахача моттигашкеи къамаьлаш ду политинформатораша, пропагандисташа, «Знание» общества лектораша.

Районе дика лел массово-политически культурно-кхетамеи болх. ВархI микрорайонерча 14 агитплощадканка бахача наха хьалхашка творчески отчеташ ю, тематически сайренаш ю, къахьегама хьалхалаттараш сий деш дийкъала бувц.

Дика гIулакх хилар хьахьекхад подшефни йолча юрташкарча районашка агитпоездаш ухийтилга. Дукха ха йоацаш цхьа агитбригада Хохольски района «Сийлахьбокка Октябрь» яхача колхоза къахьегамхой болча хиннай. Цунца бар «Мелодия» яхача фирма вихалаш а. Цар сиаар магнитофони лента тIа дIаяздьь В. И. Ленина произведенеш, Л. И. Брежнева «ЗIамига лаьтта», «Юхаметтаоттадар», «Целина» яха книжкаш. (сурта тIа).

ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министерства (кн. К. Л. Исмаилова, В. Д. Григорьев) доагор, электрически йоахален энерги кхоаяра де дезарех йола партеи правительства указанеш лертIа кхоачаш ца яьлга халкъа тIахьожама комитето тохкам беш гучадьннад.

НормагIа доагIачул дукхагIа руакъа дIа а ухийташ кхояй 1978 шера доагора-энергетически ресурсаш. Министерства тIахьожам ца лоаттабар бахьан долаш доагора - энергетически ресурсаш дукха йодаю, царех кхом беш пайда эцац предприятешка. Грозненски маькха комбинате, № 4 йолча маькха заводе, йий довккхача заводе, макаронии фабрике производствана ца эшача хана йоагаш хул электрически лампаш. Уккхаза йIаьх хача хана болх байт бокхаяиз болча электродвигательнаша.

1970 шера деза 220 вольта тIара 380 вольта тIа ца йоахаш болх беш я электрически сеташ. Из бахьан долаш цу хана чухь 20 эзар киловатт-сахьат совгIа яехьа яйнай электроэнерги.

Дуккхача предприятешка запорно - регулирующи арматура телкх хиларах теттара дукха йов Iи. Во вIаштIехьъаьккхай энерги дIахецара учет, отчеташ лелаш цекашка. Технологически тIахьожама прибораш, балха режим лоаттам карта доацаш я предприятей котельни установкаш. Иштта уккхаза вадалаш ня даьсача доагора. доархIам бол котелаш доагадарах хьахулачуш.

Масала, Грозненски маькха комбинато, № 4 йолча маькха заводо соахка йоагое сааш хиначул 2100 эзар м³ дукхагIа йоагаьй газ. Цу тайпара кхоачамбоацараш долаш я министерствана чуйоагIа дукха кхыйола предприятеш а.

Цудухьа, Нохч-ГIалгIай АССР кхачан промышленноста министерства кулгалхой (К. Л. Исмаилова, В. Д. Григорьев) уж кхоачамбоацараш дIадаха а цу гIулакхах укх шера июль беттел 1980 шера январь беттел халкъа тIахьожама комитетага хоам бе а декхаринйла баьнга белгалдаьннад соцам тIа.

№ 11 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

«Вай строя низ—наьха кхетамца» иштта корта болаш йолча редакционни статьяца дIайолалу КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргIанара 11 номер. Цу тIа оттаду «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамца дувзаденна политически агитаци дегIайоалара декхараш. Дешарашта езалургйолаш я «Агитпунктий-60 шу» яха статья.

Медицински болхлой деннга «Саги могашал бахьанце» аьнна Нохч-ГIалгIай АССР уллахцIено лоравира министра М. Цатковен, йигача промышленноста болхлой денна хетаьь «Халкъа эша товараш шортта хилийтара» яхаш КПСС обкома инструктора Д. Кузнецовен язъяь статьяш я «Белгталара даташ» яхача рубрикана кIал.

Блокнота тIа шерра оттаяй «Беррига низ — алат чуэцара» аьнна йола рубрика. «78 — кIи-марса хоадам болаш кийчлеe» — иштта корта болаш я НГIАССР юрта боахама министра заместителя Ю. Сухорукова статья. Укх шера 188 эзар гектара тIара фийг бола алат чуэцен хьаккIаш йоацаш, 380 эзар тоннал кIезигагIа доацаш яIа, иштта гуракьа а бIаьсти а дIадийна кхыдола алаташ кхашкара дIадаьхен дезаш ба вай юрта боахама, къахьегамхой.

Ставропольски края Ипатовски районе Iоаяь йола алат чуэцар идеологически Iалашдара опыт шерра дIайовзийт. ДIайоарнае могаю «Ипатовски хьисапе — хоадам болламн дог доагIаш» яхача методически статьяс.

Алат чуэцача агитатора деш дола къамаьл дукхагIа уйла тIайодаш хилийтара накъаярйолаш я «Алат доалга тешшаме дIакъовла» аьнна непетеха подборка.

Интеграце доазонашка

«ЭЛКОН» яхача Новгородски производственни объединение арахецаш йола дукха кинескопаш дIаухийт Венгерски Халкъа Республике. «ЭЛКОНЕ» болх беш йола автоматически линеш, контрольни прибораши стендаши, штамповочни автоматаш ВНР-е хьаяь я. Эттара йоккхагIйола новгородски электровакуумни партнер я «Тунгсрам» яха венгерски фирма.

Новгородски предприятеерраra кинескопаш арахецпачча хьалкхелл динала Знак йолаш.

СУРТА ТIА: кинескопашта экранированеш йола участкаш. Уккхаза болх беш я «Тунгсрам» яхача венгерски фирма автоматически яко линии.

А. ОВЧИННИКОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ЯВАНСКИ АРА КЕРДА ХЬАЛЪЮ ГIИШЛОШ

1978 шера тIеххьарча деношка Таджикистане лоамашта юкъе уллача Явански аре болх бе йолаенай йоккха электрохимически завод. Цуо хьалхара продукци яр целлюлозно - каьхатен текстильни предприятешна, медицински учреждененна пайда эцаш йола нейтральни гипохлорит кальци (хлорни кIир). ДIахо йодеча хано уккхаз арахецаргда юрта боахама, промышленноста, быта эша каустически соден химе кхыйола продукташи.

Цу предприятена уллув болх беш а дIахо хьалъеш а я, электрохимически завод а сацна, хьахулин латтача Къулба Таджикски территориально - производственни комплекса чуйоагIа алюминиеви завод, горно-обогатительни комбинат. Цун производства профиль бIаь даькъах латт. Къаьстта техкача темпашца дегIайоагIа уккхаза электроэнергетика, химически промышленность бос бола металлурги, машиностроени.

Чоалханеча лоаман тIалашка билла боалаш латт уккхаз Термезера — лоалахарча Узбекистана къулберча дакъ тIа улла город — йоккха административни центр хулаш латтача хьалха поселок хиннача Яванга кхоачаш бода 270 километр бIаьха машинник. Перспективага цига баха нах 120 эзар сагага кхача безаш ба. Уккхаза урагIаухаш латт дукхаза вIаштIара даь наха чубаха цIенош, хьалъеш я школаш, берий бешамаш ясле ши, кинотеатраш, больницаш, баьццара хулаш йоагIа пайкаш. Хьалъе йолаш я 1200 моттиг йола кхоъ даьк 120 эзар тока лаьрхIа книжкаш лоаттаду моттиг йола библиотекеи хургйола культура Дворец. Оттаьй шиъ тIера къайла цаьь ду бассейни массехк спортзали хургйолча пионерийн школьникийн Дворецa проект.

Юрий ЗЕММЕЛЬ,
АПН корреспондент.

ТХОГА ЯЗДУ

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

Нохч-ГIалгIай республика халкъа боахаме къахьегаш барашкара дукха кхьаташ ух редакце укх тIеххьарча хана. Цар дувц къахьегама коллективаша доахача толамех, тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш хиларах, динача нахах, кхыча дешнех.

Динача водителах Индербиев Жунидах язду киномеханика, тха штате воацача корреспондента Я. Цуева. Берашна кхийна зIамига саг волча хана денз хьаьнала къахьега воалавеннарех ца I ва Жунид, яхаш дувц цо шийи корреспонденце тIа. Шофера говзал Iомаялехьа трактористa гIонча волаш, трактористалла, грузчикалла болх беш хиннав Индербиев. Иштта ше къахьегаш воалашехьа толамца карарзийир цо шофера говзал.

ТкъоалагIа шу да леспромхозе из къахьегаш воаа, хаддаза социалистически яхье хьалха а латташ. ХIара шера план тIеккхоачаш а еш, дукха дизельни доагор кходу цо. Капитальни ремонт а ца еш, шийгарча автомашинага эзараш километраш нийъ байтаб цо. Къоначар хьехамча а ва Жунид. Миччa хана а кийча ва из шийца къахьегаш барашта эшаш дола гIонна къоастал де, шийи опыт царна дIайовзийта.

Мел чIоагIа хьевенна, кIаьдвенна ше гараже рейсагIара цIаккхьечача, рейсагIа арайла автомашина кийчъяь мара цIаводдац Жунид. Иштта къахьегаш волча цунна дукха ха йоацаш керда машина еннай.

Пятилетка дьхлагIча шера Старогрозненски буруш тохара балхий управленеи лаьттан ченаш техкараш къаьстта дика къахьегаш хиларах язду «Старогрознефть» НГДУ такелажника А. Тищенкос. Пятилетка дьхлагIча шера хьалхарча бтъ бетта 10249 метр бурув а тохаш, планал совгIа цар техар хилар 1049 метр бурув. Мехкдаьтта доахарашка цар эксплуатаце дIаеннай дукха мехкдаьтта луш йола «Северная-Минеральная-14» яха мездлойски скважина. Къахьегама оасарле лакхьара задани тIеккхоачашъяй управленерча бурудеттарашца. Буруш тохара сухал лакхьярах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхояpax, бурув деттача остех бизза пайда найбарах духхьала бтъ бетта пачхальакхена баь пайда 300 эзар сом да.

Шийи шоллагIча письмо тIа цу автора дувц «Старогрознефть» НГДУ коммунист Ваниевский Александр Моисеевича кулгаддеча кхоалагIча мехкдаьтта промысла коллективо къаьнача фонда скважинашкара дукхагIа мехкдаьтта даккхара тIагIертта къовсам лоаттабеш хиларах. Уккхаза я 125 кIоарганасосни къаьни скважина. Укх шера планал совгIа эзар тонн мехкдаьтта даькха дош деннадар цар. Цхьабакъда, «Iаьрка дошув» даккхара динагIйола методаш балха юкъенхувларах, шийи ханнахьа геолого-технически мероприятеш чакхъяхарах, социалистически яхь дика вIаштIехьъяккхарах духхьала бтъ бетта промысла коллективо 1555 тонн мехкдаьтта а доаккхаш, шера тIайийца хинна декхараш тIеххьхоачашдир. Иштта дикача толамашца чакхбаьккхар цо май бутт а.

ДIадахача шерашка хаддаза тIехьаюсаш хиннача «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода коллектива производственни гIулакхаш укх шера тоаденна хиларах дувц тха штате воацача корреспондента Хь. Дадаева. Завод хьалхалаттарашта юкъелхай цехашта, бригадашта, участкашта, сменашта юкъера социалистически яхь кхетамца вIаштIехьъяккхарах, массе йолча службей болх тоабарах, хIараненна тIалатта бехктокхам ай а ба, хIаранегара доагIаш дар хьадехарах, яхаш дувц цо. Бтъ бетта дерригача технико-экономически хьокхамий план толамца кхоачашъяьй. «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха девизагIа яхье ийнача II цеха коллективо цу толамашка кхуалилга а хьегойт авторо.

ДОШ КХОАЧАШДУ

Доккхий социалистически декхараш тIайийцад «Старогрознефть» НГДУ прокатно-ремонтни цеха болхлоша. ИтталагIча пятилетка хьалхарча диъ шера план укх шера 7 октябре кхоачашъе, хIаьта шера план 20 декабре кхоачашъе, цхьа миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхое, 30 рационализаторски предложени производствана юкъе а йихьа, 15 эзар сом пайда производствана бе.

Шоаш тIайийца декхараш энергетикаш толамца кхоачашдеш ба. Дерригача технико-экономически хьокхамий пхо бетта план дика тIеххоачашъяьй. Духхьала бтъ бетта кхоль электроэнерги цхьа миллиони 402 эзари киловатт-сахьат хилар. Май бетта хьалхарча ткъаь диймехьа 152-эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхойир цар.

Хьинаре къахьегарца шоай новкъосташта хьокхам телаш болх беш ба кагирхой хьехамчаш Мухин Алексей, Ибрагимов Iийсе, Петров Иван, Тюрин Василий, Павленко Анатолий, кхыбараш.

А. ТИЩЕНКО.

МАЛАРО ЛОХБАЦ ДАЬЧА ЗУЛАМАХ БОЛА БЕХК

Е. Птушкин И. Гусеви яха ши зIамига саг чIоагIа беха бар автобус сецача хьанхаьчача хана. Низтехьа мара ко гаш тIа ура ца лоатталушшехьа, такси соцае гIертар. Машинаш юхасовцаш яцар. ТIаккха Гусев тIо бетта волавелар, хьера кхийтача цхьан машина шофер ше сецаве велча, пхьарч а унш цунах летар. Птушкин, шийи доттагIчун та а а даькха, хулиганаш совцабе гIийртача цхьан гражданина урс Iотта гIертар.

Суд я еш. Зулам хIана даьд, малагIча хьалашка, хьан мел бехк ба кьастаде деза цун.

Малаш ба уж, корточ Iочу а дахийта гуда хьалхашка багIараш?

Цховш, цкъаьннахьа харцахьа хIаьа даь нах ба е хьалхагIа ден харцахьча наькъ тIа а баьнна, гIена тIехьа гIа боахаш, зуламга баьхка нах ба?

Евгений П. шийи 18 шу доаллашехьа, 10 класс а яьккха, балха вахар. Иван Г. а бокъонца кхийна ваьннавацар, цунга 10 класс яккхарах дола аттестат хьа а кхаьча, из вахара новкъа вала кийчлуш волаш. Шакхе а дика ва оалаш вар, цхьаккха а харцахьа хIама дацар цар даь. Из во гIулакх карагIдаьннача дийнахьа Х. ЗацаринагIарца сакъердаш хиннаб, эскаре вода цар воI накъаванкха гулбеннача, цига шоаш мел меннад дага дагIац, харцахьара гIулакх шоашта миштa карагIдаьлар хап.

Цу гIулакхаца дувкаденна мел хинна хIама техкача, судо шийи приговор дIадоладу «веха а волаш» яхача трафарета хьисапе бIаьш долча приговораш тIа хулача дешашца.

Уголовни бехктокхаме эзача хIара ехкелагIча кхуиш воагIача саго зулам ду веха волаш е мали хIана Iалапье. хIаьта, тохкамаша хьахьоккхача тайпара, царех кхоалагIа дакъа тарга барaш маларга баьнаб кхелеттача хана. Бокъонаш телхаерий ондача даькъо спирта маларш духхьашта шоай цIагIа е доттагIий болча наь ди деэдеш. эскаре болхараш накъабоахаш, кхыйола событеш йолаш меннад, хIаьта царех 70 процент бараша улицаш тIа, скверашка, кхыча общественни моттигашка болабеннаб мела.

Уж цифраш белгала я, кхуиш боагIараш дукхагIча даькъе бокхагIбараштa гучахьа е цар дакъа а лоаш мела болалуш хилар цар хьехьокхаш хиларца.

Гонахьара нах ръьза хургбола гIулакхаш кIеэнга даь дIабахар Грознерча № 2 йолча школера Ножаев Руслани Турчаев Игори: во дешар, даьа дешара тIера бувлар, хьехархой ларкIашар, амма доанаш доахачен латачеп эттара хьалха хулар. Соахка сентябрь бетта, дукха спирта малар а мена, Iалаьмате эхь дайна, кхыа зулам дир цар. Из дош тохкаш гучадаьлар, цу малгIча наькъа дай чIоагIа малара тIехьа баьнна, къонгашта кхетам балара хIама деш боацаш хиннилга. Цул совгIа, царна хьалххашка беха а бехе цIагIа халахетараш доахаш хиннад. Цу тайпара шоай бераш харцахьа новкъа а доахаш, царна вай общества могадеш деацача гIулакхий масал а гойташ.

Оамале боацача дезалий бераш лорадеш, царга бIарг лохкаш я халкъа образованен чурча гIулакхийн органаш, кхевза барий гIулакхашта йола комиссеш. Цхьабакъда, цар хIана а бокъонца пайда эцац законо шоашта еннача бокъонех. Харцахьа хIама ца нийсдалийтара де деза гIулакхаш дукхагIча даькъе формально ду. хIаьта шоай берашта доал дара бокъонех бахарах дола дешаш гIеттадац, кхьметтел из дикса даргдоанаш хилча а.

Наггахьа мара пайда эцац РСФСР Гражданский кодекса 16 статья тIа дIалаьвча спирта малар сов тIехдаьккха мелача гражданашта цхьадола гIулакхаш дехкара бокъонах. Цу хьакъехьара дош суда хьалхашка оттаде а ходатайство е а бокъо ейнай халкъа депутатий юртийн поселкайн Советашта, профсоюзий комитеташта, кхыча общественни организацешта, дешара заведеней администрацешта, кхычарна.

Каст-каста йишлу общественни организацей вихалашта дилла а вахаш малараш мелаш вола дезалхо дIахо цунца ваха йиш йоацаш хиларагIа дIаьвахийта бокъо луш йола Гражданский кодекса 313 статья я.

Бераш тIехдаькха спирта маларш мелача дай-ноаной зуламеча влиянех лорадеш да «Хронически алкоголикашта цар бартагIа доацаш дарбаш дарахи къахьегама кхетам баларахи» дола 1974 шера I марта арадаьнна РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ. Цу указо дIадехарех дукхагIа раш кхоачашду вай республике. Цхьабакъда, бартагIа доацаш дарба дара курсах беррига хронически алкоголикаш чакхбахац.

Пачхаьлкхен органаш дезала гIулакхашта юкъегIорта тарлуш хиларах дувцаш диаадалийта йиш яц, уккхаза керттера дакъа шийна тIаэца дезар общественность хилар. ХIаьта цу даькъера цун лоархIам боккха а ба, хIана аьлча уккхаза дувцар да кхелетача берашка уголовни зуламаш а, иштта аморальни гIулакхаш а ца леладайтара эша моральни климат хIара дезала хьахилийтар.

Цунца цхьана белгалдаккха деза, чура гIулакхаш дика доацача дезалашца балхаш деш, дай-ноаной бахача моттигашкарча а цар балхаш дечарча а коллективий де йиш йолча новкъосталах кхоачамболлаш пайда эцаш ца хилар. 1978 шера прокуратуран милицен органаша кхелетача бераша город Грозне бокъонашта духьала леладьча дукха а дукхагIа долча гIулакхий хьакъехьа цар дай-ноаной балха болча е бахача моттигашка хоамаш даьд. Уж каьхатащ дIакхьчараш цу даькъе даьр фуд дувцаш дола хоамаш царех вханешта а юхакхьечадац.

ВIалла да мегаргдоацаш хIама да царна кхетам бала декхаринйла болча гIулакхаш тIарча наха кхелета бераш спирта маларашца къахкашта дахар. Уж гIулакхаш ледераш цIенхаштга бехктокхаме оза бокъо лу законо: цхьан шерага кхаччалца чувалла е цу юкъа товара балхаш дайта суд е, е гIод тоха. ХIаьта кхелета бераш дилла а корта бохабу маларш мелара юкъе увзарагIа пхе шерага кхаччалца чувалла суд е йиш я.

Из массанена а хоуш да, амма из закон телхадарах йола факташ хIанз а кIезига яц.

Торговн балхахошта дика ховш да, кхелетача берашка спирта малар дохкилга закону чIоагIа дийхна хилар. Ха-м массанена а хов, амма даима телхаю оттаь порядок. № 4 йолча гастронома балхахоша итт шуца спирт а тека чIоагIдаь чхьагIар дехкад кIаьнкага Хадыровга. Иззал спирта малар менначул тIехьагIа беха а беха, цох, Тургаевен, Ножаевен, Арсамаковен Iалаьмате вогIчарех дола зулам даьд.

Законо оттаяь спирта маларш дохкара порядок телхаяра кьаьхехьара факташ хиннай 1979 шера 15 февралe продавеца Индербиевас пхийтта шу даьннача К. чхьагIар, йий, сигареташ ехкача № 15 йолча «Торггастронома» магазине, 1979 шера 17 февралe кхелетача кIаьнкага Н. чхьагIар декхача № 43 йолча «Горплодоовощторга» магазине, №№ 19, 33, 47, 56, 62, 67, 74 йолча «Горпищторга» магазиний продавецаша Урусхановас, Абубакаровас, Хачиевас, Магомадова, Баженова, Израилова, Вояриева вIалла юха а ца эзаш дохк кхенза долча деша дагIача берашна спирта маларашн тхьамкий ноделеши.

Спирта маларш дохкара правилаш телхаяьча наха законагIа де доагIаш дола бехнаш даьд. Амма уж передкаш телхаяра факташ шоаш гучаяьл дуккхача даькъе кхелетача бераша зуламаш даьчул тIехьагIа следстви еш. Цунца дувзаденна дагадохийта дезаш да, къаракъи кхыдола спирта маларшн дохкара правилаш телхаяьрашта исполнительни комитеташкарча, халкъа депутатий моттигашкарча Советашкарча административни комиссеша 10 сомагара 25 сомага кхаччалца дола гIод тохаш хилар е общественни бехк беш хилар. Цу тайпара нарушени ирах гIод техачул е общественни административни бехк баьчул тIехьагIа цхьа шу ха ялалехьа шоалагIа цу тайпара нарушени йича уголовни наказани ю шерага кхаччалца йолча хана товара балхаш де е 50 сомагара 100 сомага кхаччалца гIод тох, кхаь шерагара пхе шерага кхаччалца йолча хана торговни предприятешкеи общественни кхачан предприятешкеи болх бара йола бокъо йоа а еш.

Статья чакхйоалаш цIаьнха а теркам тIаоза беза, кхелетача бераша деш долча зуламашца къовсам лоаттабара эттара хьалха наьргхоша малараш меларца лоаттабу къовсам чIоагIбе безаш хилара.

Е. БИБИКОВА,
Нохч - ГIалгIай АССР прокурора кхелетарий гIулакхашта йоккхагIа йола гIонча, юстице йоккхагIа йола советник.

БОЛХЛОЙ КЛАССАХ БОЛА ЛОАРХӀАМЕ БОЛХ

КРИТИКЕИ БИБЛИОГРАФИИ

«Идеологически, политико-кхетама болх дӀахо тоабарах болча» КПСС Центральни Комитета кердача соцамо хьалхашка оттаду керттера декхар да марксистско-ленински хьехам ларде а дувцаш, хӀара кердача поахалга общества дегӀаахара законаши перспективаши кӀоаргга кхетайтар.

Со тешаш я, хӀанзза арадаьнна Россе болхлой класса вахара боарамах дола книжка (Ю. И. Кирьянов. Россе болхлой вахара боарам. М., 1979 ш.) цу планага диллача массава а раьза волаш хургхиларах. Цу тайпара тохкам духхьашка баьб. Вайна къаьстта лоархӀаме да цу тӀа мехкдаьтта промыслей болхлой а хьехабеш хилар. ХӀаьта, тӀеххьара а, книжке лоархӀаме ди, парте ЦК кердача соцамга хьежка пропаганден агитеци тӀагӀертта яра, антикоммунизм кхайнаерий буржуазни, империалистически пропаганда бӀела уйлаш гучаяхара цо гӀо деш хиларах.

Книжка тӀа теша а веш хьахьенкад къахьегамхой вахара боарам лха доаш, ум вахаро эшаращца Ӏалаш мишта баьб, вешта аьлча, даира-дувхара даькъе кхаьча боарам малагӀа ба, эшаш дараш долаш дий кхача хаттараштa дола жоп санна кхитале дезаш хилар.

Болхлочун вахар материально Ӏалашдара боарам мел лакха хиннаб хьахьокх духхьал цхьан хӀамо а ца хьакхаш хьокхамий бӀаргӀачо системо: реальни алапаш болх беча низа маькхацера соотношении, болхлочун доходийи расходийи структура, даара-дувхара боарамш кхачаш продуктий дикали, бараький, йӀаьхкача хано леладеча товарий дикал, чувахача моттиган бытовойи хьалаш, транспорто гӀулакхаш дар, унахцӀено лоралр, социальни Ӏалашон страховании, образованега кхачара торо, балхен мукъачен хений соотношени, культурни салаӀар, кхыдараш. Духхьал дӀоргда аз. Даьхен болхлой класса истори довза безам болча берригнеша пайда эца йиш йолаш да книжка.

Керда книжка лоархӀаме да къахьегамхой вахара керттерча дешай хьнгьехьаро материал цу тӀа духхьашка гулъяь а техка а хиларах: болхлочун хана бюджет (болхлой ден дӀоахалах, балха ха яьнначул тӀехьагӀа бехча балхах, шера лоархӀам болча балха тигьах, мукъача хенах йола лопатеш юкъе а йолаш): алапи (цо чулоац алапе структурахи цул тайпаехи, мехка тайп-тайпарта моттигашка промышленноста дуль-духьача доакъошкарга болхлой юкъерча номинальни реальнии алапе боарамахи динамикахи, хӀаьта иштта болхлой алапеш предпринимателаша - капиталисташа лохдара боарамехи методехи йола даннеш).

ХӀаьта мел пайдана а эшаш а йола сведенеш кхоачаргъя книжка дешачунга «Кхача» яха корта бийшача. ЧӀоагӀа доалдаве а геттара лоархӀаме а доаш доад из. Укхаза я даннеш болхлой классо буача кхачан тайпаехи дуача хӀаман рационахи, цу рационах доахкача дегӀах литаргдолча хӀаманхи цу рациона кхоачамбоацарехи: болхлойи бахача ильна кхьича категорейи кхачам боараш вӀашк ниййсдар, дуааз хӀаманта додачув характеристиках.

«Жилищно - бытовой хьалаш» яха корта бийшача къонача поахала йовзаргъя дукха теркам тӀаозаш а пайдане а йола материал.

ДегӀаенача социализма хьалашна духхагӀа болча 'Іаха — 85 процент бараштa — капитализмахи по тӀалоаттадаьча Ӏкшпахи хов алхха киншкош тӀара, кино доарах, бонкхагӀнар дувцарех. Вай бувцача балха тӀа шоаш мэ дарра хьехьенкад жилищни хьалий тайпаш, болхлой тайп-тайпарча наха чубаха ьича моттигашка дӀа мишта нийсбаьб, яздаьд капитализм йолча ханара болхлой «каартираш» мишта яр, дувц царча чухиннача Ӏалаьмато ийрча санитарно-гигиенически хьалех, чубахача фусамашка дӀадодаш хиначох.

Ю. И. Кирьянова книжка тӀа дувкхаза тайкаех йолча даннеех лаьрхӀа дувцаш хиларо тешал ду производственни процессаш чоалхаме ерзар, къахьегама интенсификаци хилар, хӀаьта иштта болхлой классо шиӣ хьалаш тоадара капиталисмена духьала лоаттабочa къовсамо воздействи яр бахьан долаш Россерча болхлой цхьаццайолча отрядийи категорейи реальни алапеш цхьадолча даькъе лакхдалара.

Книжка структура тематически принципцгӀа оттаяь я. ХӀара корта болхлой вахара боарама лоархӀамегӀарча сагӀонашта хетайь ба: болхлой хана, бюджета, алапешта, кхачена, чубахача фусамийи бытовойи хьалашта. Ю. И. Кирьянова чӀоагӀа теша а веш хьахьенкад, капитализма хана болхлой вахара боарама производство ше дегӀара башхленаша, мехка промышленноста боарамо, пачхьалкхен политически система яь па Іен, пролетариата шиӣ сакхетамен организованностен боарамо цун классовн къовсам дегӀабарон йокхха алиляи ею хилар. «Болхлой чӀоагӀагӀа дӀатӀа ме гӀерт, — яздаьд В. И. Ленина, — вахар дикка тоаде вӀашгӀехьдоал пар... Вахар тоадалар къовсам чӀоагӀа дегӀабарах хьалхика хӀама да». Из дика гучадаьлар 1905—1908 шерашка грозненски пролетариата вахаре.

Балха тӀа тервалъьай шишта экономически кризисаш, депрессеш, промышленность лакхъяр, дӀадийнар хьийнга а эсала хинна а шераш, тӀом, кхыдараш санна йолча факторий влияни а. Цхьабакъда, книжка тӀа хьахьекхача тайпара, историчесни опыто тешал дора, е царизм а, е буржуази а йиш йолаш яцар кӀезиг-дукха а кхоачам болаш «болхлой доаш» къоастаде. Иш йолаш а ярий правительство капиталисташкара моллагӀа лоархӀаме дола хӀама хьадеха, «эза лаьрхӀача» частни доалахьен принцип толха а ца еш?

Духхьал керттера низ вай грозненски пролетарнат а юкъе йолаш болхлой класс хиннача Сийлахь-боккхача Октябро къоастайнр мехка хувцамаш дара еррига проблемаш. Геттара хоза а чехаш дешаргда къонача наькъалаша вай хана — дегӀаенача социализма хана — Россе болхлой вахарахи къовсамахи дола книжка. Амма сона хет, Нохч-ГӀалгӀайчен болхлой, къаьстта а унхаза вӀалдаьхача халиъех йолча болхлой кадрай, чахар дикагӀа довзара цо гӀо дергда аьнна.

Зина МАЛЬСАГОВА,
Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен университета дипломница.

ХЬАЙБАЙ РАЦИОНЕ ТУХ ХИЛИЙТА

Специалиста хьехамаш

Вай дуаш дола тух шерра дьржача минеральни подкормкашта юкъе доагӀа. Цо доакъара чам тоабу, хӀаьта желудочни сок хьаду материал а я из. Долче, хьайбаш леладераша дицдалийта йиш яц, рационаца кхоачам болаш тух ца хилча хьайбаха доакъара чам боаш хиларе доакъарах лерттӀа пайда эцаш ца хиларг. Дуача туха ца я 30 процент, натрии 57 процент хлори. Тух тел хьайбашта аьта е аьте е кхерий хьисапе.

Хьайбашта тух дала деза цар доалла, продуктивностага, шера ханага, рациона составага, мелча хиы дикалга хьежжа. Къаьстта дукха эш тух лакха продуктивность йолча деттача доахание. Цу тайппара, хьайбашта дийнахьа юкъера лаьрхӀача цхьаш керта 30 истара 70 граммага кхоачаш тух тела деза. Цхьабакъда теркалде деза, натакъа санна доахана бурах, коартол, жом, силос, сенаж, кхыдараш санна дола дукха калий йоаллаш дола доакъар дехкс, тух дукхагӀа дала деза. Хьайкарчаштен коа тӀерча оалхазараштен аз аьта а аьте комбикормашца, концентратий смесаца тел. Доахана, жена, говраштa, аьтача тухал согӀа, мотт хьекха кхерий тух декха деза, из дилла а Ӏаӣ хьаьшкен, аьхак ний чуи хала деза.

ХьатӀакхаьчед ахка, хӀаьта аьхки, дукхагӀа дола доахан, чуоттадаь кхоабарашкарa дӀа нийкхараш, ахнаа довгӀенашкен лоамашкен хул. Хаттар отт: эшиӣ-те царна, цу хана тух? Даьча тохкамаша хьахьекхед, вай республика дагӀенашка малибден, цӀаста, йод, цинк, хлор, натрий, кальций, кхыраш санна йола микроэлементаш кӀезига хилар. Долче, бӀарччача шера хьайбашта тух теза дезаш хилар шеко йолаш дац.

Цхьабакъда боахамий култалхоштен керттерча специалисташтен цкъаза дицлу хьайбашта тух эшаш хилар. Цу боахамашца лархӀа езаш я «Гудермесский», «Самашкинский», «Назрановский» совхозаш, Ножай - Юрта районера «Путь к коммунизму», Жданова цӀерагӀа, Ведана районера XX партсъезден Кировен цӀерагӀа колхозаш, Сунженски, Гудермесски, Советски, Шелковской районашкара дукхаа боахамаш.

Микроэлементашца цу даькъе йодаца а, товль мотт хьекхаш йола туха брикеташ ца хилча боахамс кийчде деза йодизированни тух. Цо тела йиш я хьайбашта концентрированни доакъарна, силосана, генажаца иштта кхыдарашца, цилла леладу дуе тух теллача боараме. Йод Іы а хинпо дӀа ца ахийтара цхьа тонна йолча кийчдаьча тухах 250 грамм тиосульфатни натрий е 0,5-1 процент двууглекисли (мелаш дола) соде тоха деза.

Б. ДИКАЕВ,
ветеринарни Ӏилмай кандидат.

ДИКАЧА НАХАХ

«ЗИЛ» ЦХЬАЙТТАЛАГӀЧА ПЯТИЛЕТКЕ КХАЬЧАЙ

Сийрда хьежар бӀаьстанара малх. ДӀайха ленадар дл. Из дика холора лачкъа цхьаннха Іы доацача тӀо боанкхача карьере. ВӀалла мух боацача цу ара тӀоша кхы а дӀоахдора иштта а дӀайха дола фо. Шиӣ болата цергаш бердах чуухийташ жагӀа якха буаш яр экскаватор. Низ бола «мочхалаш» вӀашка а тоӀадийя, шиӣ йиза баге йола бат тӀахьора цо уллув латтача самосвала. ЎӀашка, бера хӀама хьенкаш санна, кузовна чуботтар ше «Іаймаш кхача». Цу тайпара кхозза — диазза «хӀаьма хьекхача», машин хьалъюзар. Низкъала гӀерте, ше латтачара дӀахьовра машин. ІуьгӀаш-Іуьйташ карьера кӀоарг чура арайоалар.

Цун метта яьа хьоттар шоллагӀьар. Цунка а нийсора шийла хьацагӀа дӀадячох хиннар. Иштта дӀаухар ет-етта машинаш. Царех цхьание тӀа хила воагӀаш вар саха лехаш хиша шофер. Дикка хьийжача, кхы на гуча а ца вахьна, тхо карьера чура арадаьлар. Бакъда цэ гург па хиларах доr дуллайацар.

Юххера а хьегучаньлар из, Асиев Сулейман. Безаме зӀамига саг вар тхоева хьалхашна этар. Лера дукха тӀера вацар из, сабарс оалар доаш. Дика тоара цуна из цун самалген ханаген дилача. Нийсархошта юкъе белгалвоакхар из цу хӀамаша.

Из дукхагӀа мс вуа чӀоагӀагӀа дог тешалора эксплуатаце отдела начальника Ужахов Темарлана цох дийцар бакъхилларах. Шайна де тӀадилла гӀулакх хашнахьен тешамен чакхдоакхаш. бӀубеша фиччахьа вахийта мотартвалаш водитель ва Асиев Сулейман, лхаш дувцар цох Ужахова. Х[illegible] хӀана укх къамаьла тхо вӀашагӀнхийттача хана а. Гаьнарча объекте болх беш ва Асиев Сулейман. Асфальт еча заводе жагӀа хьатӀаувзаш воаллар из.

Цигарча прораба Герасименко Виктор Павловича аьлар. Сулейманa машин вӀалла йохаш яц. Хаддакха болх беш я, хӀаьта из ше вӀашка а балха тӀехьавенац. Цхьаккха а ди дӀаланхийтац цо норма тӀехкхоча ца еш.

Уж дешаш хьахезача сона хийттар машин цӀена, дикагӀьар хургья цун, аьнна. а а яр из иштта. Заводера ара ма яллара хетар цун ЗИЛ. Теша хала дар цо цунца болх бу бархӀ шу да аьлча, цӀаккха капитальни ремонт а ца еш. Дас сашна, доал даьлар цунна. цудукхьа цӀена а яр. Новкъа араваьлча, цӀаккха а боккха хьовзам баьбац цо шофера. Шиӣ машинага боккъонца хьежа мара аравалац Сулейман.

Бер долча хана езаеннай цунна машинаш. Цун да тракторист вар, хӀаьта наьна воша — водитель. Дас трактор тӀа хоалаь юай тӀа, кхычахьа кхийлаа из, хӀаьта наьна вошас шиӣ кабинка чу хуршавалаь.

Цу дерригие езалийтар цунна машинаш, харжийтар шиӣ вахара къахьегама никъ. Техникацара безам боккха мс хул совбузлар кӀаьнка, бӀы боллар цун дег чу.

Сулейманa йистеяьнкхар юкъера школа. ДӀахо ше дергдолчун уйла е езаш вацар из — шофер хулга сацадаь вар. Урус-Мартане шоферий курсашка деша вола из. Шийка хьехашдар цхьаккха тувла ца долийтал хьазн цо. цӀаькха а цӀаькха а деш шийна хьийхар, боккъонца шаьрдалца тӀеравалац, ше шен волаш дола хӀама хоатт хьехархочунга. Еррига уйла тӀайохийт машин Іомаяра, еррига ха дӀалу цу гӀулакха. Дика дийнс, чакхйоах цо уж курсаш.

Грозне́рча 1436 автоколонне балха воаа из. Курсашка шийна хьийхар практике сихагӀа шаьрде гӀерт. Къонача шофера тӀачӀоагӀвир опыт йола водитель Журавлев Владимир.

КӀоаргга дӀадоацар Сулейман хьехар деш цо аьнна хӀара доаш, шоллагӀа шийна хьалха ца дакхийта гӀертар. Цун из чакх а доалар. Машин мишта лелае еза, машин ехача фу де деза, гаьнарча наьгъа арайоалаш хилча мишта кийчвала веза — дерригa а дувнар хьекаичас.

Доаданзар Асиева шийна цо хьийхар. Цхьана болх беш ва уж шаккхе а хӀанз. Бакъда, Сулейман шиӣ хьехамчул гаьнна хьалхаваьннав балха гоэзала а толамаш дахара а. Цох доикхал ду Журавлев Владимира.

Болх бе дӀаволавенна дукха ха яладехьа Даьхенна воӀагара доагӀа декхар дӀадала Советски Эскаре гӀулакх де вахар Асиев Сулейман. Цига а машин елар цунга. ТӀема гӀулакха кийчвеларен политически сакхетам лакхбарен отличнох волаш чакхвоал Сулейман.

Цӏаенавчул тӀехьагӀа балха вахa моттиг лехаш лела везаш вацар из — ше хиннача автоколонне юхаваха.

Деррига а вокхӀ шу даьнадаш цо шофера болх бу. [illegible] кхьчарга диллача цу лоацдача хана а цун кхийнад говза водитель а хинна дӀаотта.

Дукха бе Грозненски мукъ кхухьача транспорте объединене доикхий толамаш даьха водителаш. ДикагӀча шера план кхоачашъяра гаргга кхаьча кховзтккъа согӀа саг ва. КӀезига бац пятилетка йистеяьнкхо боала боалнараш а. Бакъда царел массарел а хьалха ва къона коммунист Асиев Сулейман. ЦхьайттагӀча пятилетка чотагӀа цо болх бу дукха ха я.

Доикхал дара е нахал тӀехкила уйла чуесса доахаш дац цо доаха толамаш. Доикхал вӀалла я дезеш вац из. Иштта болх бе ше дехкарийга хеташ къахьег Асиев Сулеймана. Бакъда, новкъостa гӀо эшаш хилча, долла хӀама дицлу цунна, нига оарцагӀоаза.

— Машин массаза а хилац дӀаледеш — йоах Сулеймана. — Цо еха ха а йоагӀа. Машин ехача, вӀашагӀо ца дича, хала хул из тоӣе. къаьстта новкъа йисача. Иштта машин еха новкъост висача, вӀаккха а дӀавахавац со. Тахан аз гӀо деш моттиг нийсаран санна, кхоена сона гӀо эшаш нийсдала тарлу.

Производстве ше доаха толамаш лаьгӀдалийта лерхӀаш вац из. ЦхьайттагӀча пятилетка заданех ах кхоачашъе дага ва из сийлахьвоккха баьчча — В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш.

...Малх чубузаш латтар. Массанахьа а йоахалн сердаяи камаьрша дӀасена. Дийнахьа беча балха тӀеххьарча рейсагӀа карьера чура араьлар Асиева ЗИЛ.

— Тахан йоза ши норма ькккхай цу машино, — аьлар Герасименко Виктор Павловича. — Нагахьа ди а доцац из ца йоаккхаш. Из духхьала цо беча балхах аьнна дешаш дар. ХӀаьта саг хилара тарра нийцача кхы а чӀоагӀагӀа оалалургдар цох. ДӀахаттал, масала, объединене месткома председателга Расторгуева Ольга Георгиевнайга. Цо вуаларва шоена Сулейман дикача дегара саг, шиӣ деша да вола къонах хиларах тарра. Иштта тешал ду цунна кхычча новкъосташа а.

Асиев Сулейман хӀанз а къона ва. Шиӣ хана цо дукха пятилеткаш кхоачашъергья.

Ю. ЧАХКИЕВ.

ДОЗАНАЛ ДЕХЬАРА

Лаосан Халкъа-Демократически Республика бӀубенна кхоаненга йода. ТӀехь-тӀехьагӀа чӀоагӀлуш йоагӀа экономика, хӀаьта из кханагӀа дегӀайоагӀаш е латт. 1978 шера кхоачашъе йолаь халкъа боахам дегӀабоалабара эггара хьалхара кхаь шера план советски пятилеткай опытага а хьожаш оттаь я.

СУРТА ТӀА: мехка йокхагӀйолча Намнгумски ГЭС управлене комитета член инженер Кузол, дежурнеш инженераш Сенг-Хам Ботхави Улам Сутхамавонги.

Н. АКИМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дуьнен халкъашта юкъера заметкаш

ЮАР-адола китайски гӀабаш

КӀоаргга симптоматично да: Китайра, къайлагӀа, дийхача пачкъегӀа расистски ЮАР йодача - экспорте 20 процент набахтенашта деттача алтамех, къаьстта конструкци йолча чӀегаех, гӀабесх латташ хилар. Уж чӀегаш укхача камерашка Ӏешаш саш бац-теш китайски кулгалхоша шоаш къамаьлаш деш юкъ-юкъе, царех шоай дог ца лезашехьа, чӀоагӀа дагабоахи шоешта яхаш кхайкабеш бола расистски набахтенашка боахка вахараш бола африкански патриоташ?

Пекиная Преторенен юкъе лелача гӀулакхех йолча цу фактех хоам беш, «Стар» яхача йоганнесбургски газета иштта белгалдоах. Китайра ЮАР кхоачаш дола вон керттера товар къулбехьен африкански полиценен эскарен тӀаюха формаш хьаьра пайда хийу лаарххӀа дола хлоачатобумашка кӀадаш хилар.

Зулямеча режимаца шиӣ бувзамаш хилар общественноста ца кхйта гӀерташ, Гонконге кхухьийт Пекино товараш, цигара дукхьале йоалцаш царна реэкспорт ю ЮАР. «Дайджест» яхача официальни къулбехьенафрикански журнало шиӣ тӀеххьарча номерех цхьание тӀа хоам бора, Къулбехьен Африкански Республика шийца эггара дукхагӀа торгови гӀулакхаш леладеча партнерех цаӀ лоархӀаш я Китай яхаш. Духхьал 1978 шера 25 процент лакхъенна царна юкъера товарооборот, 6 миллиард долларга а кхоачаш. Ше дӀаухийтача набахтенашта эшача оборудованенси расистски карателашта лаьрхӀача барзкъаштен метта Пекина юха кхухь цигара къулбехьен африканскии родезийски продукце шерра ассортимент, цу даькъе, стратегически лоархӀам бараш а: хромови руда, цӀаста, олово, хӀаьта иштта дошуви алмазаш.

Боккъалдар аьлча-м, ЮАР арайоала шиӣ мехка юкъерча товарооборота хьакъехьара официальни даннеш гучаяхьа кӀезигагӀа а гӀулакх боккъонна хьа ца гойташ а я. Цунна тешал ду, масала, ЮАР коммерсанташ хаст-наста китайски столице ухаш хиларо а. «Файненшл мейл» яхача йоганнесбургски газета деча мукӀардонах КНР-ней ЮАР-и юкъе чӀоагӀа торгови контакташ латт, ца бахьан долаш «Йоганнесбурга, Кейптауна, Порт-Элизабет яхача городий магазинашна тӀа-тӀа дукхагӀа хул китайски товараш».

Цу моттигашца шоай халкъашта духьалара террори шоай мукъагӀерча африкански пачхьалкхенашта духьалара провокацеши сихьенача хана къулбехьен Африка расистски режимашцара экономически бувзамаш шерлуш латташ хиларо Малхбузен империалистически гӀоаршца цхьан мугӀаре дӀаоттаю Китай. Апартеид экономически чӀоагӀьярца, Африкера расизман реакцен кӀийле ца йохийта гӀертача империалистически державай юкъарчал доацаш союзник а хинна дӀаоттай Пекин.

Преторе радио духхьал мукӀарло ду: «Китая тӀеххьарча хана оалаш цхьаккха хӀама а доацаш хьаллоац Малхбузен мехкий Африкера хьаштдола акцеш, цу тайпара цун официальни йоаца союзник а хулаш.

— ДегӀаухаш латта Китаяи ЮАР-ои торговли из Пекино мукъален къовсама гӀулакха тайша болх бар бахьан долаш логически хьахинна хӀама да, — аьнна залелени яьр ЮАР Африкански къаман конгресса генеральни секретаро Альфред Нзо.

Преторен Солсберен реакционни режимашцарча масехтий бувзамаша цӀаьха а хьахьокх, Пекина шиӣх оалача бесса аьлча, «африкански халкъа тешамеча доттагӀчун» боккъонца дола сибат. Ховдам болаш йолча факташа тӀехь-тӀехьа чӀоагӀагӀа тешаю африкански пачхьалкхенаш, китайски кулгалхой дунен халкъашта юкъерча империализмаца цхьан ворда тӀа багӀаш хилар.

С. КУЛИК.
(АПН).

Прессо тешал ду

МОЦАЛА ГЕОГРАФИ

ЙиорагӀа цкъа арадуьлача итальянски «Экспрессо» арахьикхай дегӀаухача мехкашкарча берий хьалах йола статья. Нердаерий кепайоазон Агентства арайоакх из кӀезиг [illegible] лоац а я.

Мелад уж? ЛархӀа хала да. УнахцӀено лорадра Дерригдуьнен организаце экспертий сведенеех дукхагӀдараш дегӀаухача мехкашна а долаш доле итт миллион бераш «дац хӀама геттара кӀезига хилар Іаьткъа да». Кхы а деткъа миллион бер цу гӀулакха «кхерамеча зоне» да. 1979 шу Дунен халкъашта юкъера бера шу да аьнна кхайкадьча ООН дакнеегӀа, 1978 шера даьча 120 миллион берах 12 миллион бер шерага кхаччалца дахе тамаш йолаш да. Цу дайнарий эснара тӀехьашка латт дукхьал шоаш дунен тӀа мел йоаккхача хани моцали хроническа лазараши дара дийна деса метача дулах хӀама тӀадоацарий мугӀараш.

Алкха итт процент долче бераштa доая дегӀаухача мехкашка кӀигаш. ХӀаьта ЮНИСЕФ — ООН Берий фондо — даьча лоархӀамех, дерригача бераштa вакцинаца яра эшар 50 миллион доллар мара даш. Фу ахча да из дунен тӀа шер-шера гере хьедарга дӀаухийтача 400 миллиард долларе юхе?

ВӀашагӀкхийттача Штаташа вешта а 126 миллиард долларга кхаьча шиӣ тӀема расходаш кхы а кхо процент алсамъяхарца белгалдаьккхай бера шу. ТӀехьайсаяц Итали а. Укх шера дӀадохийтаргда цо тӀема гӀулакхашна 5000 миллиард лир. Цу суммаца тӀатоха деза укх гарггарча итт шера бюджета къаьсттача статьях дӀадохийтаргдола кхы а 7000 миллиард лир. Правительстваша. Йоац ЮНИСЕФ тӀа, цу ассигнованеех «оборонана йола расходаш» оал. Амма царна дага а дагӀац, ираз доаца бераш тернал а ца деш, йоакхий толаш а ийеш дунен тӀа кхерамзле Іалашъе йиш йоацилга.

Моцала географи чоалхаме да: Африка, Ази, Латински Америка... Моцала моарзагӀана багайоахк тахан бӀарчча географически зонаш.

Фу де йиш яр? Даьр фуд? Ховдам болаш фу дар 1974 шера ФАО Риме яьча дунен халкъашта юкъерча конференце денвар? Цу хана деза кулцадеккар кӀезига да. Хьал сатедеш дац хӀанз а. Из хиламег, кхачан проблемаш юкъеча женевски, нью-йоркски, римски двореций корах арахьежача моцалла довш латта бӀаьши зэарадш дола бераш туш ца хилар бахьан долаш.

Шоашта ловр деш ба

РЕЙД

Хелаэте а каьхьа боахама къахьегаш бераштa юкъе хӀана а тӀехьа нийслуш ба шоашта ца доагӀача рузкъана тӀакхувдаш бераш, миччa беса гулдаь а ахча гулде гӀертараш. Уж санна бераш нийслу транспорта тӀа а. Цу гӀулакхега хьожаш хилар укх деношка «Серд. (Сердало)» газета рейдови бригада.

Хьаьнала къахьегаш, шоай декхараш цӀена кховчешдеш бола дукха водителаш нийсбалар рейдови бригадена. Царех ва СурхотӀера Орджоникидзе ухача Назрановски АТП № 98-74 ЧИЗ йолча автобуса тӀара водитель Хашагульгов Іалихан. Автобуса салонерча 28 пассажирах цхьаккха вацар нийце билет доацаш.

Цу дийнахьа дика болх беш хилар Назранера СурхотӀа ухе автобус а. Цхьа саг вацар билет доацаш. Цу маршрутегӀа лелаш вар № 005435 маршрутни лист йола шофер Гагиев Мухербик. № 78-82 ЧИЗ ПАЗ-672 автобус йиза яр, цхьабакъда берригa пассажираш билеташ долаш бар.

Дукха нийсбелар цу дийнахьа бе безача тайпара болх беш бола водителаш. Церек вар 90-34 йола автобус лелаеш вола Цицкиев Юсепе Мухьмад, кхыбараш. Цхьабакъда гучадаьлар дукха кхоачамбоацараш а.

Масала, хьаьнаргахь вай, Назрановски АТП № 71-98 ЧИЗ йола ПАЗ-672 яха автобус (№ 05641 маршрутни лист). Цу тӀа болх беш ва Плиев Абдул-Хьамида Идрис. КӀезига никъ бац Іаьлий-Юртара Назране яхача, цхьабакъда цхьанне сагах юкъеш вац шофер.

Рейс «дика» чакхйоалаш латтар. Цхьан рейсагӀа 12 пассажир билеташ доацаш аьгача шиц соми 40 кепиги зул.

— Тахан аз аргьа яьк рейс, из кургда дийтта соми 40 кепиги хеш уйла яь хургья цо дагехьа. Цул согӀа сай оклад а йолаш ма аии со...

Цхьабакъда цунна дега чу есса уйлаш оаха йоввийр. Тхо хьожача шийтта пассажир вар билеташ доацаш. Цул согӀа уралатташ массеах пассажир а вар. Цун праваш а тхога хьакхьачар. Цхьа сахьат дехккар цо тхона тӀехьа лелаш, юхьера а кулг тесса вовэр шоай безам бар да шинадӀавахар.

Цо леладьр кӀориг долаш дар Газдиев Алехьеда леладелчунга къамача: йиза яр цу дийнахьа Назранерча автобосана № 75-95 ЧИЗ яа автобус. Из лелаш яр Назранера МагӀалбике йодача маршрутегӀа. Паьга сагаь вар билет доацаш, дӀаланьрхӀача кхоъ соми итт кепиги шиӣ юса даккхадер цо.

Тхо аьл оттаеш доахача хана, цӀеча тумак йиш Іо а хьесса дӀаввке гӀертар Газдиев. Цхьабакъда цунна зетар хилаздар.

Шийна зеттача тайпара дика зӀамиг йоалзаш хьовегӀар Паленкоев Башир. ДРСУ яхача организацена тӀайоагӀьар Сунженски автобоакамера цун № 99-80 йола ПАЗ-672 яха автобус. Болаьоштa гӀулакх де дезаш воллашехьа Карабулакe 21 пассажир тӀа а хоала водаш вар. 6 соми 30 кепиги пайда бора цо шийна хӀара рейсагӀа. Цхьабакъда, ах рейс мара а вӀашкӀедалалдар цун, хӀана аьлча, из цига кхачане оаха соцаро.

«Мичахьара хӀаьниг дукхагӀа йоакхяргьар — хьегӀа ваш уйла йолаш хьовбегӀар № 50-83 СТЮ Икарус-250 яха автобусе тӀа болх беш бола шоферашна Тютюнников Владимир Ивановичи Борцмаков Сергей Борисовичи. ТӀаки аьнна йиза яр цар автобус. 11 саг вар царна юкъе билеташ доацаш. Дерригa дӀаланьрхӀача, уж дар 34 соми 54 кепиген маьха. Цул согӀа доацаш дар водителашка билеташ а. Из автобус яр Кавминводски транспортни управленера. Цул согӀа дукхаа бар уралатташ пассажираш а. Царна ит е оттаь праваш хьакьзар оаха.

Шоашта болча пайдане машинаш лелош бер Карабулакерча рудий йоацача гӀишлон материалий заводе шоферош а. Назрань — Карабулак маршрут йоллаше а Экажкъонгий-Юрта бахваст а аха хьовоагӀаш лаьцар оаха шофер Мужиев Батыр. Из болх беш вар № 20-51 ЧИЗ КРАЗ-256 Б яхача машин тӀа. Доацаш дар цунга водительски удостоверени а. Цунгара хьаьккар номераш.

Цо леладьр хӀама дацар Беданиев Бийсолта Мусас леладаьчунга хьежна. Заводера болхлой кхуьла безача хана ТӀой-Юрта а ваха шийна зӀамиг йоаккхаш вар из. Нахах етта яр цун № 98-22 ЧИЗ— Кубань яха автобус а.

Из дерригa а дицдаь дар Орджоникидзерча автоколонне — 1440 № 14-25 СЕЕ йолча автобуса тӀерча Орджоникидзе — Моздок яхача маршрутагӀа лелача водителе Дзусов Ахсарбек Ченневича леладьр. 24 соми 50 кепиген маьхе билеташ дӀа а ца луш пассажираш боалабеш воагӀар из. ДӀатеккача доацаш дар документаш, № 019177 йола цхьа маршрутни лист мара. Ведомость — контрольни посте, шофера праваш — цӀагӀа йицъенна йисай яхаш къарлу из тхона. Цунна акт а оттаь маршрутни листе тӀа дӀаяздир оаха тхоашта гучаденна кхоачамбоацараш.

ХӀана битаб-хьогӀ иштта болх беш бола водителаш шоай лоIамагӀа? Пачхьалкхен план йоаздаш уж хила беш йоацилга кхетадац ма дий. Кулга цӀена боацача цу водителий, уж санна берий балхага, цар шоай декхараш мишта кхоачадту хьажа декхарийла бе автобоахамий кулгалхой.

«СЕРДАЛО» газета рейдови бригада: **Я. УЖАХОВ**, Назрановски АТП контролер-ревизор; **М. БЕЛХАРОЕВ**, Назрановски района госавтоинспектор; **А. САГОВ**, тха саб. корр.

Сага керттера боаьо — къахьегара боаьо Іалашъяра тӀехьа малхбузенгермански къахьегамхоша лоаттабу къовсам шерлуш боагӀа. Официальни даннеша хьахьекхачох мехка хьабе болх боацаш 875 эзар саг ва, бакъда хӀаьта а профсоюзашеи кхыча демократически организацешеи «совбаьнна нах» ФРГ 1,6 миллион сагага кхоачаш дукха бе йоах.

СУРТА ТӀА: демонстраце арабаьнна Бременера къахьегамхой духьале ба хьабе болх боацаш хилар, цегӀадоагӀаш хилараи гражданий демократически боккъонашш царгӀатохаши Іотеӏаеш хиларан.

А. ГРИГОРЬЕВАЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

ИРАЗ ДОЛА БЕРАЛ

Грознера республиканск Дворец йола пионерашта совгІа шу да. Цу хана денз вовзараш дола бераш ухаза дукха хІамаш Іомадаь оаьй вахара наькъа тІа даьнна. ТІахьа-легІча классашкара даьнна вуттагІча классашка кхачалца цхьанца дола хІама Іомаде ухаза хьаухаш ши оазар совгІа бер да. Царна лаьрхІа болх беш 40 кружок я Дворце. Цу кружокашта кулгалдеш ба лакха говзали йоккха опыти йолаш бола хьехархой, инженераш, музыканташ, кхыбола специалисташ.

— Укх шера тха коллективо дукха болх баьб бераш тайп-тайпарча кружокашта лакъеозаш, царна цу специальностей навыкаш Іомаеш, — йоах завуча Рязуова Алла Николаевнас. — Апрель бетта бераща дукха занятеш яьй оаха укх темаех лаьца: «Тхо дехкарийна да лаьттара ханнар дорабе», «Технически кхолларг», городерча школашкарча пионерий отчетни концерт гайтад, чакхъяьхай кхыйола мероприятеш. ХІаьта цул совгІа, «Къахьегама десанте» дакъа лоацаш вай республикерча пионераша къахьегаш гулдаьча ахчах укх шера 19 мае, — пионерий цІей долча дийнахьа — пионера, къонача разведчика Мордвинов Володена памятник оттадир Дворецa хьалхашкарча сивере.

Дальчох кхоачам ца бецца, де дезарий перспективни планаш уттаеш хьинаре къахьегаш ба Дворецa балхахой. ХІаьз дешархой каникулаш хьатІаьттача хана берашца бе безача балха планаш я цар оттаь. Иштта, цар лерхІ пионерий лагерашка, берий санаторешка чакхъяьх тайп-тайпара фестивалаш, митингаш, «Ловзараши ловзаргаши» яха цІей кийчде. ХІаьта Грозне дутача бераита лаьрхІа чакхйоахаргья дунен халкъашта юкъерча бера шера хетаяь йола «Сон дунен тІара машари» яхача деналах латта мероприятеш.

Йоккха опыти говзали йола дукха хьехархойи хьехамчаши ба Дворце. Царех ба: хорапрукозка кулгалхо Кондрашкина Людмила Николаевна, балетмейстер Артамонова Наталья Алексеевна, кхыбераш.

К. МАРЗИЕВ.

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙН!

Академика М. Д. Миллионщикова цІерагІча Къахьетама ЦІеча Байракха орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта институто лаккхехьарча технически дешара заведенешка деша боллараита лаьрхІача бетта йолча подготовительни курсашка деша дІачуэцаш хилар дІахойт.

Подготовительни курсашка кийчбу лаккхехьарча дешара заведенешка деша бадара математикагІа, физикагІа экзаменаш дІалла еза абитуриенташ. ХІаьта химико-технологически специальносташ Іомаечарна хими а хьех.

Курсашка дІачуэц юкъера образовани ярaш.

Занятеш йолалу 2 июле хІара денна, (кІиранди доацаш) 17 сахьат даьлча денз 21 сахьатa 20 минута даллалца института керттерча корпусе (керда здани).

Занятеш ю экзаменаш дІаллара программегІа йоккха говзал йолча преподавателаша, экзаменаш йолча хана абитуриенташа дуккагІа деш дола гІалаташ теркал а деш.

Документаш дІачуэца доладу 11 июне хІара денна (шоатта дии кІирандии доацаш) 17 сахьат даьлча денз 19 сахьат даллалца №4 — 07 йолча кабинете (кердача здане).

Деша воагІачо хьачуала еза: отталача образецагІа йола заявлени, 1 фотокарточка (размер 3х4), дешарах доагІа ахча дІаделла квитанци.

Дешарах доагІа ахча — 5 сом боарам болаш хьадойт моллагІча почтови отделене гІолла перевод еш укх адресагІа: 364056, г. Грозный Нохч-ГІалгІай республикански госбанка конторе. Грозненски мехкдаьтта института расчетни счет №14125.

Курсий адрес: 364002, г. Грозный, пл. Орджоникидзе, 100, Грозненски мехкдаьтта институт. Телефон (документаш дІачуэцача хана) 936 — 146.

1979 шу — Дунен халкъашта юкъера бера Шу

ШКОЛЕРА ДІАЬХДАЬ ДИ

Школа вахаре лоархІаме моттиг дІалоац дІаьхдаьча ден группо. Уж хьахилара социальни бахьанаш да дукхагІбола нахлах болх беш хилар. ХІаьта балха йолча хара нана сатийна хила йиш йолаш я урокаш чакхъяьлча цун бераga бІарг локкхаш воспитатель йоландаь. Къаьстта мехье я цу ден режим юкъханцирча классий ученикашта — детсадий режима гарга ва я из: урокаш чакхъяьлча бераш прогулкагІа ухура, делкъига хІама дихчул тІехьагІа бераш Іодуввладу, ловзийт, диафильмашка хьежийт... ДоккхагІдолча берашта а дика кикъа доал дІаьхдаь ди, хІама аьлча, хьехархочо бІарг а локкхаш цІагІа е кина ладаш ихочашъю цар.

Москвен Куйбышевски района № 428 йолча юкъерча дІаьхдаьча ден группа 11 шера болх беш йолча школе дьинхад ер сурт. Хьехархоша ухказа керттера кхочашдер — хІара денах школагІа ах ди хьалхарча ах дена тара хургдоаца хулиганилга. Ши шу да школа столице эггара хьалха халхара школьни клуб болх беш йола. Цунна кулгалду бальни халхараш дара VI ЕрригросСийски конкурса лауреата Чеботарев Петра. Цъона халхархой (клуба заниятешка ух ерригача классашкара дешархой) каст-каста столични предприятешка концерташ уттадеш хул.

Школе вІашагІъеллай цхьаьнха цаІ сакъердаме мероприяти я. Московски филармоне бетта шозза 1—7 классашкарча школьникашта дийнахьа концерташ-беседаш ю. Цига дакъа лоацаш хул филармоне солисташи московски театрий артисташи.

СУРТА ТІА: хьехархо а нана а рьаза хургья тха балха.

И. ЗОТИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ЕКАРГЬЯ ЗОВНЕ ОАЗАШ

ХьатІаьттад пионерий аьхка. Каникулаш йолча хана бераша дикагІа салаІийтар духьа царна юкъе кхетаме болх шерра бовржабера мероприятеш кийчъяьй Сунженски районе.

Ший заседане райисполкомо дийцар соахка бераш салаІарах лаьца, оттийр цу хьакъехьарча гІулакхий укх шерара план.

Дешархошка салаІийтара гІулакх вІаштІехьдаккхара школашта дика ловкъостал ду ХХ-ча партсъездеи, «Путь к коммунизму» яхачеи, ЦІеча Эскара цІерагІчеи колхозий председателашa А. И. Кириллово, Ю. Я. Зиборова, Л. П. Ясницкаяс.

Нагахьа санна соахка салоІаш а кхыйолча мероприятешка дакъа лоацаш е 10700 бер а дешархо а хилавале, укх шера уж 15 эзар саг хургва.

Ахкахара каникулаш йолча хана районе болх беш я пионерий ши лагерь. Комарова цІерагІа пионерлагерь улл XIX партсъезда колхоза соний беша. Лагере кхаь сменагІа салоІаш хургда 300 бер. хІаьта «Космонавт» яхача «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахой лагере салоІаш хургва 360 сагІ. СалеІа ца Іеш, колхозийи совхозийи кхашка къахьегаш а хургда бераш. Орджоникидзевскерча №№ 1, 2, 3, 4 йолча юкъерча школай лаккхерча классашкарча дешархоша вІашагІъяьллай комсомольско-кагирхой ши лагерь. Цар ловкъостал дергда «Победа» яхачеи ЦІеча Эскара цІерагІчеи колхозий къахьегамхошта.

Районерча 14 боахаме къахьегаш хургья 1855 дешархо юкъевоагІа 16 дешархой производственни бригада. 808 гектар лаьттана довладо цу бригадашта техника енай. Царна тІахьожаш ловкъостал деш боалама специалисташи хьехархойи хургба.

Школашка вІашагІъелла баьцадаараш леладу 58 звено я. Кхаш леладерий 6, хьайбаш леладерий 8, сомай бешамаш леладерий 2, хьу леладерий 9, салдараш леладерий 4, пхьагалаш леладерий 9 звено.

Алхастерчеи Мужичарчеи юкъерча школашкарча дешархоша къахьегаргда Сунженски мехлесхоза чуноагІача Нестеровскерча лесничестве. Цу школай хьехархой коллективаша бераш къахьега Іомадар, Іалам дезаш лораденна, шоаш баха моттиг дика йоазаш езаш хьалкхедар шоай керттера декхар лоархІ.

Цул совгІа, района школашкара бераш Іомаду дарбан баьцаш — бІарей гІа, ланьш, зверобой, хьандаргаш, дитбарг, кхыдараш гулъе. Укх шера дешархоша гулъергья 5620 килограмм дарбан баьцаш. Школашта ремонт е аьнна вІашагІъелла я 25 звено.

Бераша салаІийтара дика опыт Іоаьлл Орджоникидзевскерча № 1 йолчеи, Карабулакерча № 1 йолчеи, Троицкерча юкъерчеи, районерча кхыйолча а школашка. Укх аьхки бераша салоІаш хургья даа хІама а долаш болх беш йола школашкара 12 берий майда. Даа хІаме доацаш — 14 майда. Цига салоІаш 760 бер хургда.

Кхетама балха юкъедоагІаргда кинокаш дешилгеи киноги хьожилгеи, цар чуловцам боашхилга, производствеи хьайбаш леладеча фермашкеи экскурсеш елга, дарбан баьцаш Іомаелга, тайп-тайпара ловзараш, кхыдола хІамаш Іомаделга. Района централерча парке кийчъяьй берий городок, цига бурчолгаш карусеелаш хехнаш сакъерда а салаІа а йиш я цар. Бераш вІашагІдетталургда революце, тІема къахьегама, парте, комсомола ветеранашца, тІема а къахьегама а сий долча моттигашка экскурсеш ергья. Мужичерча Серго Орджоникидзе цІерагІча, Орджоникидзерчеи Грознерчеи республикански краеведчески музейшка, лермонтовски моттигашка. Эса чІоже. Военно-грузински наькъа тІа гІолла баха сакъердаргда. Махачкале гІоргба, «хала долча» бераша кхетама болх лелабергба.

Бераша дика салоІаргдолаш, дешаркой производственни бригадашка цар хьинаре къахьегаргдолаш, царна юкъе кхетама болх дика лелабергболаш — партийни, профсоюзни, комсомольски органий, халкъа образованен, общественностей викалаш юкъебоагІаш вІашагІъелла района комисси я.

Дика кийчо яь районе каникулаш йолча хана дешархоша сакъердаша шоай даьнта къахьегамца гІо деш из ха дІаяхьара.

Е. СТИХИНА,
КПСС Сунженски района инструктор.

КЪАХЬЕГАМЦА БУВЗАМ БОЛАШ

Дукха ха йоаццаш КПСС Централни Комитето тІайнйача «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо товбарах» боача сецамо къыгта белгалдоаккх юрта боахама болхлой культурни хьашташ ма хулла дикагІа кхоачаштедоазаш хилар, культурно-массови политико-кхетамеи болх хьалда лоархІаш болаш хила безилга.

Юрта боахама болхлой культурни хьашташ кхоачашдара гІулакх дика дІакхахьа гІерт Наьсарен районе культбалхахой. ХІара юрта вІашагІтеха я агитбригадаш. Цул совгІа, района культура ЦІен художественни самодеятельноста доакъошхой низаца вІашагІъелла агитпоезд я хаддаза бригадашка, производственни участкашка, фермашка ухаш, цигарча къахьегамхошта тайп-тайпара концерташ уттадеш.

Дукха ха йоаццаш «Экажевский» совхозерча хьалхле лелаеш болча наха хетаяь сайре йир оаха. Вайна ма харра, из совхоз коартолаш кхеш я. Лаьттара лоа дІадоаллаше а йолаелар цу совхоза звеноаш шоай кхашка балхаш де. Ханнахьа цар шоай балха йоакхо ярах аьттув баьлар цар дикагІа йолча агротехнически хана коартол дІайийна лакхи. Тха агитпоезд масайттазза хиннаяр коартолаш дІаювраш болча. ХІаьта а совхоза директор волча Яснновский Владимира, партийни организаце секретара Газдиев Мувсайна лоавра из болх дика чакхбаьнкхача звеной сий деш сайре хулача хана цига тха самодеятельни артисташ хилар а, из сайре оаха дІаяхьар а.

Сайре, хьайкІдлар совхоза директора В. Яснновске. Цул тІехьагІа къамаьл дир партторганизаце секретара Газдиев Мувсас. Къамаьлаш дир шоай балхах лаьца звеньевойш болча Аушев Ювсапа, Евлоевас, иштта кхычар. Цул тІехьагІа хьалхле лелаеча звеношта дІаделар ахчан совгІаташ. Хьалхара моттиг лаьккхача Аушев Ювсапа звенона 200 сом премеелар. хІаьта шоллагІи кхоалагІи моттигаш яьхача звеношта бІаь-бІаь сом делар.

Иа церемони дІаьйнначул тІехьагІа цу хьалхле лелаераш лаьрхІа дола концерт оттадир тха агитпоездо.

Концерт дІадоладелар Аушев Ювсапа звеной сийна хетадаьча «Наьсарен лезгинка» яхача РСФСР культура балхахочо, балетмейстера Гапархоев Мухьмада оттадаьча массови халхарца. Из халхар чІоагІа дукха деза наьсархошта.

Халхар дІадаьлча йолалу НГІАССР культура заслуженни балхахочо Медов Мустафас дахчан пандарца йоахаш йола илле байташ. Цул тІехьагІа вокальни группо оал Дай-мехках дола иллеш. Иллешта тІехьа дІахо хьахьоких гонзалца оттаь йола интермедеш.

ЧІоагІа сакъерд юрта боахаме хьалхле лелаераша цу концерте. Дег тІара баркал оал цар из сайре вІашагІъеллача культбалхахошта, шоай партийни, профсоюзни организацешта, совхоза администрацена. Концерт чакхдаьлча а чубаха дог ца доагІаш сецалу нах. Сага пурамийца доацаш Такаева Азас дІахоких ший пандар.

Долалу ловзар. Тракторист Евлоев калхавоал агитпосада доакъошхо йолча Гайтукиева Заремаца. ТІаккха хьан совцабергба кагий нах, мехкарий?

Керда арабаьннача КПСС ЦК сецамо тІадожаду тхона, культбалхахошта, юрта бахача наьха культурни хьашташ дикагІа Іалаццдезга, царна юкъера культмассови, политико-кхетама болх кхы а лакхагІа лоаттабезилга.

М. АУШЕВ.
Наьсарен района культура отдела заведующи.

Дукха ха йоаццаш «Трансмаш» яхача завода коллективо дика совгІат даьд Маяковске цІерагІча городонерча бахархошта: хьалха сага теркал ца беш иллача Іам тІа хьайинлай наха салаІа а лувча а моттиг. (Сурта тІа).

С. ХАКИЕВА сурт.

ХЬАЖАР ЧАКХДАЬЛАР

1—2 июне В. И. Ленина цІерагІча культура Дворце чакхдаьлар Заводской района къахьегама коллективай художественни самодеятельноста коллективай хьажар. «Ленинен партен гІулакхашта тешаме да тхо» яхаш яр хьажара девиз. Хьажара керттера декхараш дар советски патриотизмая, социалистически интернационализмая, СССР халкъашта юкъерча доттагІалая пропаганда яр, къахьегама коллективашта юкъе художественни самодеятельностай болх товбар, дегІабоалийбар.

Хьажаре дакъа лоацаш района 12 коллектив яр.

Бек АБАДИЕВ.

ХАЬХОЧУН ДУВЦАР

Массех шу хьалха лоамарча цхьан колхозе кийсвелар со. ГуйрІе чуераас кийчлуш бар юртбоахама къахьегамхой. Дика хьайкъадар лоам уллача боахама ялаташ а. Шоаш кхедаь беркат сиха а дика а чуацара хетаьча собране гулбеннабар колхозахой. На йистенлалца, яхаш правлене кеа ефаш лелаш хьатІевера цхьа воккха саг. ДІа-хьа къамаьл тоссаделар тха. Из хиннавар колхозе хьахо. Дахар-денар дувцаш дагІаш, шаьтта етаелча санна, аьтта басилг йІоехтала хедаеш бола воккхача сага юхьа тІара массехк муъ эийра аз. Дагадера сона, фу довна юкъе ийрчъаьнкхай хьа юхь, аьнна цунга хатта. ХІаьта а сихаелла хІама а мичад, собранк ялилла хьежа ма велий са, яхаш, воккхача сага къамаьлега ладувгІаш вагІар со. ТІаккха дІа-хьа къамаьл деча хана вІаши бІарахьежавза мича Іа. Цунна бІара массеза хьок. эггара хьалха уж муаш гора сона. Юххера а дІа-хьа деча къамаьло тхо тоъал довзийтад аьнна хийттача хина. Іевалавзар со воккхача сагагара цу муэх дола бакъдар ца дайсача. Дагеа ма деха а ца доладеш кІезига ха юкъе а йолийта долалар аз сай къамаьл.

— ТІем тІа хинна хила везаш ва хьо, Махьмад?

— ХІана як Іа? — юха йистхилар бе гІадш лоазвеш лаьтта воккха саг.

— Бехк ма баккхалахь, муаш бІаргадаьна яхар аз. — кІаьдде велар со сай къамаьл. Согахьа хьа а хьеяа борд-бордагІа велавелар Махьмад:

— Ай мичара! — аьлар цо. — е Іамаргlа даьр-м дІа-а хьунчара хьаша я.

Кхетанзар со, воккхача сага «хьаша» яхар фуй. Цудухьа духтІавала велар со.

— Бераo лы Іо?

— Мичара! Ча я-кх, ча!

Кхы а чІоагІагІа безам эттар са хиннар ма дерра хьа дувцийта.

— Мишта хиннад из, хьайна хала деце боккъал дувца дилар Іа. — Сона цІаккха а вайнавац чаца лета саг. — яхаш хьовсталуш дехар дир аз воккхача сагага.

— Из-м доккха хІама дацар, хинна а лиддена а дукха хи я. — хиннар ІотоІадеш, цунах дош ца хеташ къамаьл де волавелар Махьмад. — Іа сел чІоагІа дехаш хилча, дувцаргда аз хьона.

Ер боахам вІашагІинетача 1930-ча шерашка дар из. Шоай цІагІа йолаш йолча хьажкІий буртиг хьагулa бен. — дІа-а хьа дехьа уллача лаьттан чІегилга тІа дІабийра колхозоша. ЧІоагІа гІулакх деш, боча леладир оаха из кха. МассагІа бийса яьра оакхарех мошна хьажкІаш лорвеш са а дунихача кхыбарий а. Бехк а бацар! Цу шера чІоагІа йоккъал эттар массанахьа. БІаргача ахнан догІаш тІадам божанзар тхо долча а. Шаьрача дІадийна хинна ялат из бахьан долаш да а дайна. хьуна йисте йийнача хьажкІех деррига са доалдар юртарча наьха. ДогІа дийлха деце а. хьуна йистера тІоадал кхоачам болаш хиннаяр. Наьха дог Іобадеш листа а лакха а тІаьлар тха хьажкІаш.

Дукха бар мозал ечача шера мошача хьалинІйн чам боаза дагахьа бийсан юкъе къоалагІа ухараш а. Цудухьа ха оттаде лаьрхІар колхоза правлене. Тешаме ва вына, со а оттавир ха де. ХІаьтта районера ший[ц]а милиционер а волаш уполномоченни вера. КІезигагІа хилар къоалагІа ухраш.

ХьажкІаш чуаца массеха ди мара дисадацар.

Массаза сагна, сона а магІа йисте латтача Іаьлийна а шоай инструкци луш, чІоагІа хьехар а даь товраиша дІабахар уполномоченни милиционери. Цу бийсан тхоца хьажкІаш лораеш хургдо тоеш, тхона ховргда оаш ха мишта ду, аьнна кердадаькхар цар.

Йистхила саг а воаццаш ара юкъе латташ хилча сагота ма хетий, кхыметтел дийнахьа а. ХІаьта бийсан вийса-м лебара кхелла дийна мел долча хІамаш. Цудухьа ший хаинахьа яй хьа а отт. Ишта, тоа бе я сала хьал-Іо ухаш тоъал ха лыккхар аз. Хоза яр ахнан бийса. Нат - натахьа хила духьара Іаха боргІал хозар. Дунен тІа мел вар мерзача набарех воалар. Аьл хозах дІа а тета, уралаттаще а салаІа лаьрхІар аз а.

Иштта латташ тар кхийтта хиннаяр сона. Цхьабакъда, айса наб мел яь хургья ала хала да сона. Со сомаваькхар батах хьокхаеннача хІамо. Саг санна сона ниисса бІара а хьежаш латтар яь Тешанзар со. — ВанагІа, гІа да ер сона гур, с сомагІа да?

— тІоа сегаш сагна сиха хьувзар керта чу уйлаш. Шек а ваьна маь-ке хьоайир аз. ТІехьагІа мара кхетачлар: хьоаль маькв топа лака тІа латта цІелг хинна хилар.

Со а сога юхе лаьтта ча а кхоссайолийташ яьлар топ. Цул тІехьагІа хилар деррига а. ХІанз ма дарра дІадувца дага а дагІац цхьабакъда, ерриге хьу ккайкаш мухь а баьна сайна тІайийраза ча-м дагайоагІа. Цо хьалхагІа техача тІоамаро лергах лов эккхийташ вожавир со. ТІаккха са бера дІайха топ хьа а нйца, кагъя лостаь дІаяхийтар цо. ГІотташе а ерига бат сай цхьан хІамо дІадаьц санна хийттар сона. Цхьабакъда, мухь баьлар чаига а. Сайна иа а хоюш хьаь улла шалта лыкха хиннаяр аз. Цо даьча лазаро човхайир ча. Шалта а Іетта веддача сона, дІа иа вахийта тІехьальлар из.

Ча яле а, ил мел масса бода хов массанена а. Из хоюш вар со а. Сай мичахьа вада веза уйла е ца кхуиш, удаш воагІар со. Ча тІехьа воагІалга-м шаьра ховра. Цхьабакъда, шек ваьннавар, кхыметтел цунна а тІехьакхе ца воаш хилча мел масса водаш хила веза гІо? — аьнна.

Сатоссаш латтар. Со юхаьхежача цхьан кога эстагІа а лелхаш, хІанз-хІанз тІехьаккхув, яхаш йоагІаш латтар из. Кхера а веина кхы а массагІа ведар со. ВоагІаше а сай низ меллаб мухьбетташ оарц доахар.

Цигача хилар вІалла сона дага ца хиннар. ХьажкІашта юкъера арайиккхар ши говра баьри. Цхьабакъда, юха хьажа денал а ха а йоацаш воагІача са йиш яхар уж малаш ба къестаде. Сай бораал лаьгІ ца деш из водда ваха тхоей цІагІа чуйинкха хиннавар со.

ДІа-а-а долча за хулаш хьаххийттача дийцар сона дІахо хилпар. Чаьнах ведда со воагІаш духьала ххийттараш хилпабар со карах яьнна топ хеза боагІа уполномоченни милиционери.

Со чакх а валийта чана духьала баьнна хиннабар уж. Доркъеннача чана духьала говраш тІаьнаш тІа а уттаеш тенча еттаи хиннай говра баьрета. Шинне а тепчаш йоассайнча мара ежа хиннаяц са моастагІа.

Колхоза правлене коа, берriga нах а болаш, тулайир ча. Ийс лхо кхийтта хиннабар цунна. ХІаьта ча хоюш са карах яьппача топо хьалхашкара тІоамар аьча хиннаяр. Фоартак а хьокхалуш кхийттача шалто тоъал йоккха чов яьяр.

Се кІалхараваккхарах устагІа а бейна чубийхар из уполномоченнии милиционери, цу бийсанна хиннача довнах диса муаш да-ах ерaш, — чакхдаьккхар ший дувцар Махьмада.

Воккхача сага къамаьл даьлча эраха болабелар собране гулбеннараш. Цунна баркал а аьнна, колхоза председатель волча чувахар со айса бела ниих кхоачашбар дукха.

С. ШАДИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Нохч-ГІалгІай республикански музыкальни училища дІахойт

1979—1980 дешара шера дийнахьарча отделене деша укх специальностех дешархой дІачуэцилгa

1. Фортепиано.
2. Мерзаш доакха инструменташ (чІондарг, альт, виолончель, контрабас).
3. Халкъа инструменташ (баян, домра, балалайка, дахчан пандар, атух-пондур, кхыдараш).
4. Духовой инструменташ (тромбон, турба, валторна, гобой, кларнот, флейта, кхыдараш).
5. Хора дирижировани яр.
6. Музыка теори.
7. Илли алар.

Укх специальностегІа: фортепиано, мерзаш дола инструменташ, хора дирижировани яр, музыка теори, халкъа инструменташ (баяна класс) деша боагІараш музыкальни школа боараме дийша хила веза.

Заявленеш дІайийю 1979 шера 5 июле денз.

Деша вагІара ха — 4 шу.

Деша дІаотташ тела экзаменаш дІайийю 1979 шера 6 июле денз 20 июле кхаччалца.

Деша воагІачо хьачудала деза документаш: директора цІерагІа язъяь заявлени, № 286 йола медицински справка, дийша хилара тешал (подлинник), 4 фотокарточка (3х4 размер йолаш).

Эшар хатта йиш я укх адресагІа: г. Грозный, ул. В. Терешкова-Николаева, 2. Телефонаш 3-36-67, 3-58-93.

УЧИЛИЩА ДИРЕКЦИ.

Мехкдаьтта промышленносте министерства Грозненски мехкдаьтта техникумо дІахойт

1979 шера 1 июле денз бІаргчача бетта болх беш хургйолча подготовительни курсашка деша дешархой дІаэцаш хилар.

Курсашка деша вагІарах 3 сом дала деза.

Техникуме деша дІачуэцар дехаш заявлени техникума директора цІерагІа язъе еза. Заявленеца цхьана хьачудала деза дийша хиларах дола документ.

Документаш хьачуийду 11 сахьат даьлча денз 18 сахьат даллалца.

Эшар хатта а деша дІачуэцар дехаш заявленеш хьачуяла а еза укх адресагІа:

364008, город Грозный, Клара Цеткина улица, 14/53, кабинет 43, телефон 2-63-09.

ТЕХНИКУМА ДИРЕКЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хан».
8.40 — ІуйренагІа гимнастика.
9.05 — «Хьаннига къахьегама четверть дІайолалу».
10.00 — «Бераита дола фильм. «Хьона улаур» яха телевизионни художественни фильм. Йистедаьча—кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Интеграце дагІаш» яха телевизионни документальни фильм.
15.50 — «Тхоца цхьана, вахе санна, ваначуя дикагІа кхоачамде». ГДР-ера передача.
16.50 — Советски ...... телевизионни документальни фильма премьера.
17.15 — «Халкъа илламаш».
17.30 — «Пионери — марше».
18.00 — Миллионий ленински университет. СССР Конституци. СалаІа бенье.
18.30 — «Синуручин метташ».
18.45 — «Тхаьан дунен тІа».
19.00 — «Котлова».
19.25 — «Дийцаур доаца цинидентаиш», «Максима къовал» яха художественни фильм.
21.00 — «Хан».
21.35 — Балета хьехьанта. Передача йистевьча — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.30 — «Бехкам» яха телеспектакль Грозненски студе спектакль (нохчий меттала). Телекьамарой заявленеш кердадьахар.
18.15 — «Нохч-ГІалгІайчу гІалла». Информационни программа (эрсий а гІалгІай а меттала).
18.35 — «Хьа дешар», «Цхьан меттала» яха документальни фильмаш.
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Крылья советов». «Локомотив» яхача стадионера передача. Перерывах — «Бийса дьохьала кийла шун, берааш!».
20.45 — «Уналlено» (гІалгІай меттала).
21.15 — Фильм.
21.30 — «Дагалоацара кердала гІоальэ» яха телеочерк.
21.40 — «Хьалхара безам» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

7 ИЮНЬ

6.40 — «Идрале расизм хьадраки Іаатаьам барзия чемпа ду бІаргьайийнараша». Хьалхара передача (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хабараш.
8.25 — ДІалакх калкъа инструментий оркестра (гІалгІай меттала).
8.40 — «Шоана, кхалнахІа» яха радиожурнал (нохчий меттала).
9.15 — «СалаІаш» яха радиомуск (эрсий меттала).
9.45 — «Болхлой уйла». Къахьегам ду производстве хьалтадаттараша (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачой программеи хаоттамаш бола хьами (эрсий меттала).
16.01 — «Нохч-ГІалгІайчен спортсмени вахар» (эрсий меттала).
16.30 — «Патриот» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).

Хаттарш

Тахан республике гІоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3 — 8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 18 — 23. Грозне 20 — 22 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догІа а делхаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 8—13, дийнахьа 22 — 28 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителан — 9-24-03; белхтоххана секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахаман — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорска — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттен деношка

СФ02257. «Грозненский рабочий» издательства, типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3574.